

رنجیری بابہ تہہ نوکیہ کان

عَلِیُّ بْنُ ابْنِ حَبِیْبٍ

MediaAmeerOffice

AliBapirw/ علی بابیر

archive.org/details/@alibapir

www.alibapir.net

English - عربي - گوردی

AliBapir/ علی بابیر

AliBapir

AliBapir / علی بابیر

MediaAmeerOffice

AliBapirw

AliBapir

AliBapir / علی بابیر

MediaAmeerOffice

AliBapirw / عہلی باپیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

لہ نازہ کوشنلہ نیٹیمیکان لہکاملازمین
 "AliBapir" is available on various devices
 لہن مہکم عہر مہالغ انٹرنیشنل المجلدات

www.alibapir.net
 English / عربي / گۆرچی

راگه پالاندی مہکته بی لہ میز

AliBapirw / عہلی باپیر

AliBapir

AliBapir / عہلی باپیر

AliBapir / عہلی باپیر

AliBapir / عہلی باپیر

AliBapir / عہلی باپیر

لیکھوئے وہ یک لہ بارہی
 ہہ ہون و نہ ہونی نہ سخ لہ قورماندا

www.alibapir.net

لیکولیسہ وہ یک لہ بارہی
ہم ہون و نہ ہوونی نہ سخ لہ قورماندا

علی باپیر

یو بلا و کدنه و وراکھ یاندن

www.alibapir.net

ماڻي له چاپدانه وهی پارټز راوه
بؤ
نوسینگی تهفسیر

ناوی کتیب: توڙینه وهیک له بارهی: هه بوون و نه بوونی نهسخ له
قورٿان دا
نوس: _____ عملی باپیر
بلاوکردنه وهی: نوسینگی تهفسیر بؤ بلاوکردنه وهو ږاگه یانندن/ ههولیر
خه ت: نهوزاد کوی
نهخشه شازی ناووه: عزالدین محمد عمر
هرگ: امین مخلص
نوره و سالی چاپ: بهکم ۱۴۳۳ ک - ۲۰۱۲ ز
یراژ: ۱۵۰۰ دانه

له بهرڼوه بهرایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژمارهی سپاردنی (۹۵۳) ی سالی (۲۰۱۱) ی پی دراوه

نوسینگی تهفسیر
بؤ بلاوکردنه وهو ږاگه یانندن
ههولیر - شهقامی دادکا - ژیر توتیبی شیرین پلاص
www.tafseer-pub.com Mob: 0760 466 51 22
tafseeroffice@yahoo.com Tel: 066 26 18 138

www.al-tafseer.com

www.alibapir.net

ہم کہہ کر دے ہر روزی کتبہ کا ہے بہ نوبہ گوئی

فلانا و عہد و سر و جان و روزگار و دود .

وہ کہہ کر دے ہر روزی سلام و دود . نہ ہم کہہ کر دے

وہ کہہ کر دے ہر روزی سلام و دود . نہ ہم کہہ کر دے

خوف نہ ملا جائے . جہاں سونہ کی خولہ ہے خنہ

وہ کہہ کر دے ہر روزی سلام و دود . نہ ہم کہہ کر دے

خولہ ہے وہ کہہ کر دے ہر روزی سلام و دود . نہ ہم کہہ کر دے

بیت ہنر سونہ کی خولہ ہے خنہ .

علی بابا

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله

[illegible][illegible]

بزرگوار و عزیز ۵۰ کتب و کاغذ . خدا پروردگار و پسر مبارک

نجاتی مسی و کاربانہ وہ

وہ ملک انوار کے ملک ہندوستان کا خلیفہ ہے

بلاؤ کہ وہ وہی ہے۔ تیسرا مکان بہ بندہ ہی ہے۔

$$-N \ln \Omega$$

۱۱، سورۃ النبی ص ۱۷۷

C.. 6 / 6 / 19

۱۰۰

نيوهرؤك

لاپهړه	بابهت
۷	نيوهرؤك .
۱۰	پېشكهش بى .
۱۱	پېشهكى .
۱۳	ړئ خوڅكردن
۱۵	بهشى يه كه م: پېناسه ي (نسخ) و مهرجه كانى روودانى نه سخ.
۱۶	خالى يه كه م: پېناسه ي (نسخ).
۲۱	خالى دووم: مهرجه كانى (نسخ).
۲۳	بهشى دووم: ئايا (نسخ) له قورئاندا روويداوه؟
۳۱	بهشى سنيهم: هوئ سهره كى به هه ئه دا چوونى هه ندى له تويژمروانى قورئان، له باره ي به مه نسوخ دانانى هه نديك له ئايه ته كانى قورئانه وه.
۳۴	بهشى چوارم: روودانى (نسخ) له ئايه ته كانى قورئاندا ماناى نه وه نيه كه ئيستا له قورئاندا ئايه تى (منسوخ) هه يه .
۳۹	بهشى پېنجم: چه ند نمونه يه ك لهو ئايه تانه ي كه رها (مطلق) ن وبه نندار (تقبيد) كراون، يان گشتى (عام) ن و تايبه ت (تخصيص) كراون، يان كورت (مجمل) ن و ته فيصل دروان ...
۴۰	نمونه ي يه كه م: حوكميك كه رها (مطلق) بئ و دوايى به نندار (مقيد) كرابئ .
۴۲	نمونه ي دووم: حوكميك كه گشتى (عام) بئ و دوايى تايبه ت (تخصيص) كرابئ .
۴۴	نمونه ي سنيهم: حوكميك كه به كورتيى (مجمل) ي هاتوه و دوايى دريژه (تفصيل) ي پيډراوه و پوونكراوه ته وه .

لاپهړه	بابهت
۴۷	نموونه ی چوارم: زه مینه ی ئیش پئگردنی ئه و ئایه تانه، ئایا پر خساوه یان نه پر خساوه؟
۵۰	نموونه ی پینجهم: پله پله یی له دابه زینی ده قه کان و حوکه شهر عییه کان دا.
۵۴	نموونه ی شه شهم: پیویست بوونی هندیك لهرک به چند قونایک، هر جاره به شیک یان جوړیک.
۵۶	تویژینه و دیه ک له باره ی ئایه تی شمیرمه
۶۱	به شی شه شهم: تویژینه و دیه ک له باره ی چوار نموونه له و ئایه تانه ی که ژوریک له تویژمه وانی قورئان به (ناسخ و منسوخ) یان دا داناون
۶۲	نموونه ی یه کم: ئایه تی ژماره: (۱۸۰) ی (البقرة) و ئایه تی ژماره: (۱۱) ی (النساء).
۷۰	نموونه ی دوهم: ئایه تی ژماره: (۲۳۴) ی (البقرة) و ئایه تی ژماره: (۲۴۰) ی همان سوپرت.
۷۵	نموونه ی سنیهم: ئایه تی ژماره: (۲۸۳) ی (البقرة) و ئایه تی ژماره: (۲۸۲) ی همان سوپرت.
۷۹	نموونه ی چوارم: ئایه تی ژماره: (۲۸۴) ی (البقرة) و ئایه تی ژماره: (۲۸۶) ی همان سوپرت.
۸۹	ئیستاش پاش ئه و ږوونکړنه وانه له سهر ئه م ئایه تانه دیننه سهر ئه سلی مه به ست و ده لپین:
۹۶	بهره مه کانی دانهر.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿... وَإِنَّهُ لَكِنْتُ عَزِيْزٌ ۝۴۱ لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ۝۴۲﴾ فصلت، واتہ: وہ
بیگومان (نہم ہورئانہ) کتیبیکی بالادہستہ۔ ھلہو
ناھقی نہ لہ پیش دہستیہو نہ لہدواہوہ پرووی
تیناکات، لہلایہن (خوای) کاربہجیی ستایشکراوہوہ
نیرواوتہ خواری۔

MediaAmeerOffice

علی بابا / AliBapirw

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - گوردی

علی بابا / AliBapir

AliBapir

علی بابا / AliBapir

AliBapir / علی بابا

رابطہ پانڈلی مکتبہ می نمبر۔

www.alibapir.net

پىششىق

بەۋكەسانە، كەۋەك بۇ كىتەپنى خۇاى بەرزو
مەزىن شايستەيە دەپ خويىننەۋەم بىرى لىدەكەنەۋەم
تېۋەي رادەمىننە، لە زىيانى تاكىي و خىزانىي و
كۆمەلەيتىي و سىياسىيان دا پىيەۋە پابەند دەبن و،
بەپىي تۈانا ھەرمانەكانى بەجى دىنن و، بە ھىچ
شۈمەيەك سىۋورەكانى نابەزىنن.

MediaAmeerOffice

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR Code

www.alibapir.net

عمل باپير / AliBapir

AliBapir

عمل باپير / AliBapir

AliBapir

QR Code

داكىياندى مەكتەپى ئامبىرى

پێشکی

الحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ الْخَاتَمِ وَ
رَسُولِهِ الْأَكْرَمِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ صَحْبًا وَأَزْوَاجًا وَفَرَاةً وَتَابِعِينَ
لَهُمْ بِأَحْسَنِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

مه سه له ی نه سخکرانه وو، یان نه کرانه وه ی هه ندیک له ئایه ته گانی
قورئان یه که یکه له وه مه سه لانه ی، که له میژه له نیو زانیانی ئیسلام دا
مشت و مپرو راجیایی له سه ر دروست بووه، ئیستاش به رده وامه.

جا له سۆنگه ی ئه وه وه، که به لابر او (منسوخ) دانانی ئایه ته گانی
قورئان به و چه مکه باوو زانراوه ی، که زانیانی پاشین به کاریانه ی ناوه، که
بریتیه له:

لابردنی حوکمیکی پێشتر به حوکمیکی دواتر (إزالة حکم سابق بحکم
لاحق)، گه لیک جار بۆته مایه ی به هه لته داچوون له باره ی هه ندیک یاسای
گرنگی شه ریه ته وه، له زۆر بواری دینداریی دنیا دارییدا، بۆیه به
پێویستم زانی که لیکۆلینه وه یه که له و باره وه بکه م و، سه ره نه جام ئه م
به ره مه ی لێ ده رچوو، که هیوادارم مایه ی به رچاو پوو نکر د نه وه ی زۆر
که سو و راست کر د نه وه ی هه لئۆیستی هه لوه لاریان بی، به رانه بر قورئانی
به رزو مه زن و ئایه ته به هیزو پێزمه گانی.

هه ر له م پێشکه کییه ش دا بیرو پراو هه لئۆیستی خۆم له و باره وه
به رپاشکاوی راده گه یه نم، که من پێم وایه هیج ئایه ته و بگره
پسته یه کی شو وشه یه کی شو له قورئان دا نیه، هه به چه مکه و واتای باوی
ئه م پۆژگار، لابر اوو سرپاوه (منسوخ) بی، واته: قورئان هیج ئایه ته و
پسته و وشه یه کی تیدا نیه، که بخویندر پسته وه و کاری پێنه کری!

هۆکاری بنه پهرتیی په واج پهیدا کردنی بیرۆکه ی هه بوونی ئایه تی مه نسووخ له قورئان دا، چاك حالى نه بوونی هه ندێك له شه رعزانان له واتاو مه به ستی قسه ی هه ندێك له زانایانی پېشین (علماء السلف)، كه باسی نه سخ بوونه و ه ی هه ندێك له ئایه ته كانی قورئانیان كردوه و، مه به ستیان پێی تایبه تکردن (تخصیص) یاسایه کی گشتی (حکم عام)، یان به ندادار کردن (تقیید) ی یاسایه کی په ها (حکم مطلق)، یان درێژه پێدان (تفصیل) ی هوکمێکی گورت (حکم مجمل)، یان پرونگردنه وه (تبیین) یاسایه کی ناوون (منه یه م)، یان هه لاواردن (استثناء) ... هه د بوود!

به لām دواتر هه ندێك له زانایان و شه رعزانان، ئهو وشه و ته عبیرانه ی ئهو زانا و پېشه وایانه ی پېشینان، هه ر به چه مک و تیگه یشتنه باوه که ی خۆیان بۆ (نسخ)، و مرگرتوو وایانزانوو، كه هه ر جارێك وشه ی نه سخ به کارهات، ئهو حه تمه ن مه به ست پێی لابرده ن و سرپنه وه ی هوکمێکه به هوکمێک! كه من پێم وایه زۆرێك - ئه گه ر نه ئێم هه موو - له زانایانی پېشین ئهو چه مک و واتا زاراوه یی یه پهیدا کراوه یان هه ر له زمینی ش دا نه بووه، **له** وشه ی (نسخ) یان به کاره ی ناوه!

شایانی باسی شه، من نه مو یستوه زۆر به تیرو ته سه لێی باسی مه سه له ی نه سخ بکه مو، تارا ده په کی زۆر گورتیی و گوش راویم په چاو کردوه.

خوای به به زه می و به خشه ر پێنمای زیاترو، چاکترمان بکات بۆ باشتر ناشنا بوون به قورئان و پێزو حورمه ت لێگرتن و کارپێکردنی.

پێنج شه مه مه: ٢٠ شه عبان ١٤٣١ ک

٢١ ی ته مووزی ٢٠١١ ز

هه ولێر

ری خوشکرون

خوینهری به پېز !

خوا پشتيوان بچ هم توپژینه و دهيمان^(۱) له باره دی هېوون و نه بوونی
نسخ له قورئان دا (النسخ وجوده و عدمه في القرآن) له شېش بهشی
سهره کيدا ده خهينه پروو:

له بهشی يه گم دا له دوو خالاندا پېناسه دی (نسخ) ده کين و
مهرجه کانی پروودانی (نسخ) له قورئان دا ده خهينه پروو.

له بهشی دووهم دا باسی نه وه ده کين، که نایا نسخ له قورئان دا
پروویداوه، یان نا ■

له بهشی سییه مېش دا باسی هوی سهرگی به هله داچوونی
همندیک له توپژمروانی قورئان و غهیری و انیش ده کين، له وه دا که
ژماریه که له نایه ته کانی قورئانیان به مهنسووخ داناوه !

له بهشی چوارهم دا باسی نه وه ده کين، که نه گهر گریمان نه سخیش
له نایه ته کانی قورئان دا پروویداوه، مانای نه و منیه، که نیستا له
قورئان دا نایه تی مهنسووخ هیه.

له بهشی پېنجه م دا چمند نمو نه یه که لهو نایه تانه دېنینه وه، که
زانایانی پېشین وشه دی (نسخ) یان بؤ به کار هیانوان، به لام نه وان

(۱) شایانی باسه هم توپژینه و دهیه هه مووی له بهرگی یه گم دی (تفسیری
قورئانی بهرزو به پېز) که سووړه تی (البقرة) ی گرتوته خوی، و مرگړاوه.

مهههستیان پێ ئهوه بهوه که:

رهها (مطلق) بوون و بهنددار (تقیید) کراون، یان گشتی (عام) بوون و تایبهت (تخصیص) کراون، یان کورت (مجمل) بوون و درێژه (تفصیل) یان پێدراوه، یان ناپوون (مُبهم) بوون و پوون کراونهوه، یان .. هتد.

له بهشی شهشههم و کۆتاییش دا لیکۆلینهوه بهک له باره ی چوار نموونه لهو ئایه تانه دهکهن، که بهشیک یان زۆریه ی توێژدروان به (ناسخ) و (منسوخ) یان داناون و، پێیان وابوو، که تیگیگران له نیوان ئهومیاندا، که به (منسوخ) و ئهوه ی دیکه یاندا، که به (ناسخ) یان داناون، ههیه، بهلام ئیهمه پوونی دهکهنهوه، که هیچ تیگیگرانیک له نیوانیاندا نیه، ناچاریش نین به (منسوخ) و (ناسخ) یان دابنێن.

The collage features a central profile picture of a man with a beard and a turban. Surrounding it are various digital links and social media icons:

- Facebook:** AliBapir / عمل یاپیر
- YouTube:** AliBapir
- Instagram:** AliBapir / عمل یاپیر
- Twitter:** AliBapir / عمل یاپیر
- Website:** www.alibapir.net
- QR Codes:** Multiple QR codes for mobile access, including one for the archive.org/details/@alibapir link.
- Mobile App:** AliBapir app available on Google Play and the App Store.

بہشتیہ کم

پنہاسی نسخہ و مہرجہ کانی
روودانی نسخہ

MediaAmeerOffice

AliBapir / علی بابیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

AliBapir / علی بابیر

www.alibapir.net

www.alibapir.net

خالی یه که د: پېناسه ی (نسخ):

له زمانې عهړه پېدا (نسخ) به سې واتیان هاتو، که بریتین له:

۱- (نسخ): به مانای (الإزالة) لاهردن دېت، وهک له سووړمتی

(الحج) دا خوا ﷺ دمه رموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ

وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَعَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي

الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾، واته

(نهی موحه ممد، ﷺ) له پېش توډا هېج ږهوانه کراوېک و هېج

پېغه مېرېکمان نه ناروده، مه گهر کاتیک که نایه تی خوی

خویندو ته و هېج شېتان هیندی قسه ی خوی خستو ته (فرېداو ته)

نیو نایه ته کان، به لام دوا یی خوا نه وه ی که شېتان فرېی داو ته

نیو نایه ته کانی لایان دېا.

[(رسول): که سیکه بهرنامه یه کی سهر به خوی بو هاتی، به لام

(نبي): که سیکه به دوا ی بهرنامه ی (رسول) ېک که وتی و مهرج

نیه بو خوی بهرنامه یه کی سهر به خوی بو هاتی.]

﴿... ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾، دوا یی خوا

نایه ته کانی خوی داده مه زړینې به شیوه یه که غه یری

فرما یشتی خوی هېجی دیکه یان له گه ټیکه ټ نه پیت، و خوا

زانای کار به جییه.

یانی، له نه سلدا که قورنات هاتو ټیکه یی نه بووه، بهس له

کاتیکدا که پېغه مېر ﷺ دېخوینې ته وه، شېتان له سهر زمانې

www.alibapir.net

له بهرگرتنه وه، واته: (طبق الأصل) وهك نهو دهرماندینا، كه نهوه مه بهست پیی وینه گرتنی فیدیوییه، یاخود ههر شیوهیه کی دیکه، كه خوا بوخوی ده زانی چۆن نهو کرده وانه (copy) کۆپی دهکات، بۆیه به ئینسانی نووسهر كه نووسینیك (نقل) دهکات له کتیبکی دیکه، پیی دهگوتری (کاتب) یان پیی دهگوتری (ناسخ) یان پیی دهلین: (منسوخ)، یان (متسخ)، نهوه له پرووی زمانه وانیه وه، وشه (نسخ) نهو سی مانایه ی ههن.

به لام نایا ل زاروهی (اصطلاح) ی زانیاندا وشه (نسخ) یانی چی؟

به کورتی زانیان ئاوا پیناسه یان کردوه: (إزالة حکم سابق بحکم لاحق)، واته: لابرندی حوکمیکی پیشر به حوکمیکی دواتر، به لام نه گهر بگوتری: (الغاء وحی سابق بوحی لاحق)^(۱) نهوه چه مک و واتای نه سخ فراوانتر ده بی، چونکه نهو کاته ته نیا حوکم ناگریته وه به لکو غهیری حوکمیش دهگریته وه، وه حییهك دیت وه حییهکی كه پیشر هاتوهو باسی بابه تیکی کردوه لای دهبا، به لام له سۆنگه ی نهوه وه كه نه سخ ته نیا له بواری یاسا شه رعیه کان (الأحكام الشرعية) دا ده بی و بواریه کانی دیکه پرویان تیناکات، بۆیه ناچارین بلین ههر پیناسه باوه که ی زانیان راسترو چاکتر، بگره و راستو چاکه.

(ابن القيم الجوزية) له کتیبی (اعلام الموقعين) كه خاومنی

(۱) نهو پیناسه یه دکتۆر (مستهفا زهلمی) هیناویهتی، بپروانه: (التبيان لرفع غموض النسخ في القرآن)، ص ۲۱، مکتب التفسیر- مطبعة أربیل: ۲۰۰۰ م.

تفسيری (محاسن التأويل) ه له بهرگی (۱) لاپهړه (۲۲) لیسې
 گواستوتوه دهلی: ((مراد عامة السلف بالناسخ والمنسوخ؛ رفع
 الحكم بجملة تارة وهو اصطلاح المتأخرين، ورفع دلالة العام
 والمطلق والظاهر وغيرها تارة، إما بتخصيص أو تقييد مطلق
 وحملة على المقيد وتفسيره وتبيينه، حتى إنهم يسمون الإستثناء
 والشرط والصفة نسخاً، لتضمن ذلك رفع دلالة الظاهر وبيان
 المراد، فالنسخ عندهم وفي لسانهم هو بيان المراد بغير ذلك
 اللفظ بل بأمر خارج عنه، ومن تأمل كلامهم رأى من ذلك فيه ما لا
 يخصى ۱ زال عنه به إشكالات أوجبها حمل كلامهم على الإصطلاح
 الحادث المتأخر))، نهوه پیناسه یه کی جوانه بو (نسخ) دهلی:
 (زوربه ی زانایانی پېشین - یان هه موویان - مهبهستیان له (نسخ)
 نهوه بووه، که یان نهومتا حوکمیک پېشتر هاتوه دواپی خوا ﷺ
 حوکمیکى دیکه دمنیرئو نهوه ی پېشى لادېبا.

[بو وینه: (نهمه قسه ی خو مه) پېشتر پروویان له (بیت المقدس)
 کرد. بو قیبله و خوا ﷺ دواپی پرووی پتکردنه که عبه، نهوه
 (نسخ) د، حوکمیک پېشتر هه بووه، که پرووکردنه (بیت المقدس)
 بووه، دواپی فهرموویه تی پرووبکمنه که عبه. ۲ نهوه زاراوه ی
 پاشینه گانه، که وختی باسی (نسخ) دهکن مهبهستیان پی نهوه یه،
 که حوکمیک بی حوکمیکى پېشتر لابهړئ، به لام له نه سلدا زانایانی
 پېشین وشه ی (نسخ) یان به کاره پناوه به جهند مانایه ک: جاری وا
 هه یه نایه تیکی گشتی هاتوه به لام دواپی نایه تیکی دی هاتوه نهوه
 حوکمه گشتیه یه تایبه ت (تخصیص) کردوه، نهوه شیان هه ر به
 (نسخ) ناوبردوه، یاخود حوکمیکى په ها (مطلق) هاتوه، دواپی

ئایهتێکی دیکه هاتوهو حوکمهکهی مهرجدار (مقیید) کردوه،
 نهوهشیان ههه ناواناو (نسخ)، یاخود ئایهتێک هاتوه باسی شتێکی
 کردوه بهشیومهکی نادیار (منههم) که زۆر پۆشن نهبووهو ئایهتهکی
 دی زیاتر پۆشنی کردوه، نهوهشیان ههه ناواناو (نسخ)، یاخود
 ئایهتێک هاتوه باسی شتێکی کردوه به کورتی (مجملی)، ئایهتێکی
 دیکه هاتوه تهفصیلی داومتی و پروونی کردۆتهوه، نهوهشیان ههه
 ناواناو (نسخ)، بهلکو جاری وابوو، ههلاواردن و مهرجو سیفهتیشیان
 ههه به نهسخ ناوبردوه، چونکه ههه گامیکیان لابردنی دهلالهتی
 پواڵهتی و پروونکردنهوهی مهبهستیان گرتۆته خۆی، واته: نهسخ
 لهلای وان و له زاراوهی واندا بریتی بوو له پروونکردنهوهی مهبهست
 به خودی وشهکه نا، بهلکو به شتێکی دیکه ی بهدمر لهوی، و
 ههه کهسیک له قسهکانیان وردبیتهوه لهوبار شتی بیژمارهیان
 تیدا دمبینو، بهو هۆیهشهوه زۆر گرێ و گۆلی له گۆل دمبنهوه، که
 له سۆنگه ی بهکارهینانی قسهکانیان، به چهک و واتای زاراوی تازهو
 پاشینهوه، بۆی پهیدا بوون.

ئهوه پوختهی پروونکردنهوهی قسهکهی (ابن القيم الجوزیه)یه، که
 ههه مان قسه ههه کام له: (ولي الله الدهلوي) له (حجّة الله بالقة) دا وه:
 (الشاطبي) له (الموافقات) دا هیناویانه، واته: ئهه س زانیه، وه
 زۆربهی زانیانی دیکهش دهلین، وهختیک وشه ی (نسخ) لهلایهنی
 زانیانهوه بهکارهاتوه، مهبهستیان ههه ئهوه نهبووه حوکمیک بی و
 حوکمیک بی پشی لایهیری، بهلکو مهبهستیان پشی ئهه واتایانهی دی
 بووه، که پشتر باسکردن و زیاتر خهتگی شارمزا له (اصول الفقه)
 لهو زاراوانه حالی دهبیت.

خالى دووھە: مەرجه كانى (ئىسخ):

بۆلەھە بزانين ئەم ئايەتە ئەھەدى دىكەى (ئىسخ) كىرەتەھە،
ئەم حوكمە ئەھەدى دىكەى (ئىسخ) كىرەتەھە، يان ناۋا چەند
شەتەك بە مەرجه كىراون:

۱- ئايەتەك ئە قورئاندا پەي دەگوتى لاپەر (ئاسخ) ، ئەھەدى
دىكە پەي دەگوتى لاپراو (مىسخ) [بەپەي پەپناسەى زانايانى
پاشين، ئەگەرنا بەپەي زانايانى پەشەين وشەى (ئىسخ)
مەفھۇومەكەى فراوانتر بوو] ئەم ئايەتە (ئاسخ) دىكە، ئەم
ئايەتە (مىسخ) دىكە، ئەھەدى دىكەى ئايەتى قورئان بنو ئىستا ئە
(مىسخ) دا بن.

۲- دەپە ئەم ئايەتەى كە ئەھەدى پەشەى لاپرە، دواپى ھاتەى،
چونكە ھىچ ماقول نە بەگوتى: ئايەتەك، كە پەشەى ھاتە،
ئايەتەكى نەسخ كىرەتەھە، دواپى ھاتە.

۳- دەپە ئەم ئايەتەى، كە (ئىسخ) دەپەتەھە ھابىلەتەى ئەھەدى
ھەپە كە (ئىسخ) بېتەھە ئەھەدى بەس ئەم ئايەتەن، كە باسى
پاسا شەرىئەكان دىكەن، ئەگەرنا ئەم ئايەتەنەى، كە باسى
بەھەشت و دۆزەخ دىكەن، ئەم ئايەتەنەى باسى بەسەرھاتى
پەغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) دىكەن، ئەم ئايەتەنەى
باسى عەقىدە ئيمان و تەھىد دىكەن، ئەم ئايەتەنەى باسى
ئەخلاق دىكەن، ئەھەدى ناگونجەى (ئىسخ) بېنەھە، چونكە
بەسەرھاتى پەغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) ئەگەر خوا
(ئىسخ) بىكەھە ۋەك بلىپە پەشەى نەيزانىپەى و دواپى بۆى

د مرکه وتبې، که څو پیغمبره څاوا ژباوه، څو وېش موسته حيله بؤ خوا، هرومها ځيمان و عه قیده کومه ټيک بنه ماى نه گورن و (نسخ) يان تیدا نيه، هرومها څه خلاق و پر وشت و بهن دابه تى بؤ خوا ... څو جوړه بابتهانه، قابیلی (نسخ) نين، به لگو څو وې (نسخ) ی تیدا د مگونجې، تهنیا حوکه شهر عییه کانن، تا ئیستا خوا فهرموویه تى، څو شته بکه ن، له مولا د فهرموئ، مهیکه ن، بؤ وینه، مه سله ی پرووکه (قبلة) که څو وېش له قوراند ن هاتوه بفهرموئ، پروو بکه نه (بيت المقدس)، به لگو تهنیا څو وې له قوراند هیه، که د فهرموئ، پروو ورسوورنن بهرو که عبه، به لام له سوننه تى پیغمبره هاتوه ﷺ که پروو بکه نه (بيت المقدس)، که واته: لیرمدا څو گهر (نسخ) یش هې، ده لیین: څو وې قوراند سوننه تى (نسخ) کردو ته و، به لام قوراند قوراندی (نسخ) نه کردو ته و.

۴- ومختیک څو دوو ځایه ته به (ناسخ) و (منسوخ) د ادم نرین، واته: په کیان به ه څو مشینر څو ویدیکه به ه څو مشینر، یان (لابرو لابر)، که به په که و د ژو ناکوک (متناقص) بن، نه که تهنیا جوړیک له ټیگیان (تعارض) ی پواله تیان هې، چونکه جارى وا هیه دوو ځایه ته به څو ویدیکه پواله تى ټیگیان یان له نیوانیاندا هیه، به لام پیکه و د ژو ناکوک نين، ټیگیان نه که ش له بهر څو ویدیکه په کیان گشتی په څو ویدیکه یان تایبه ته، یا خود په کیان موله ته و څو ویدیکه یان مهر جدار څو یا خود په کیان پروون (مفصل) و څو ویدیکه یان کورت (مفصل) و، واته: له بهر څو ویدیکه، که پیکه و د ژبن.

بہشتی دووہم

نایا (نسخ)
لہ قورٹانڈا روویداوہ؟

MediaAmeerOffice

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

ڈاکٹر محمدی مکتوبی لہ میر

www.alibapir.net

مه به ستمان له م پرسیاره نه ویه، که ئایا خوی کار به جی هیج
 نایه تی له قوراند ناروونه خوار دوا یی سر پښه وه؟ ئنجا نه گهر
 بلین، بهل، دگوتری، ئایا ئیستا له قوراند دا هیج نایه تی وا
 همن؟ یان وهختی خوی خوا هندیك نایه تی ناروون و پاشان
 لایبردوون، به لام ئیستا له قوراند نین؟ له وباروه پښیسته نه و
 چوار راستیه بزنین:

۱/ جاری نه وه که ئیسلام شریعت هکانی پیش خوی (نسخ)
 کردو ته وه، نه وه له چندان نایه تی دا هاتو: بؤ وینه: خوی
 کار به جی دمفرموی: ﴿فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمِنْ
 أَتْبَعِنِ ۖ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ؕ أَسَلْتُمْ ؕ فَإِنْ أَسَلْتُمْ فَقَدْ
 اهْتَدَوْا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ ۖ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ ﴿۴۰﴾
 آل عمران، واته: جا نه گهر (نه هلی کوفر) موناغه شهیان له گهال
 کردی بل، من خومو نه وانه ی شوینم که وتوون، بؤ خوا ملمان
 که چکر دوه، وه به نه هلی کیتابو به وانه ی که نه شمارزان بل، ئایا
 ملکه چ بوون؟ جا نه گهر ملکه چ بوون، یان (مسولمان بوون) نه وه
 پئی راستیان گرتوه، به لام نه گهر پشتیان ه لکرد، تو ته نها
 راگه یاندنت له سهره، وه خوا بینهری به نده کانه.

هر وده ها له سوورم تی (البقرة) دا دمفرموی: ﴿فَإِنْ ؕ آمَنُوا
 بِمِثْلِ مَا ؕ آمَنْتُمْ بِهِ ۖ فَقَدْ اهْتَدَوْا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ... ﴿۳۷﴾﴾
 واته، جا نه گهر (خاوهن کتیبه کان و خه لک به گشتی) ئیمانیان
 هینا، وهک چوون ئیوه ئیمانتان هیناو: نه وه پئی راستیان گرتوه،

نه گهرنا نه وه له دوو بهر مکییدان (له گهڼ خواڼا ﷺ)، که واته: شهر یعه تی نیسلام هه موو بهر نامه گانی پيش خوئی (نسخ) کردو ته وه لهو خالاندا که له گهڼی تیک ده گیرین، نه گهرنا له بنچینه گانداو له پایه بنه پرتیه گاندا، شهر یعه ته گانی پیغه مبهراڼ هه موویان یهک بوون.

۲/ به دنیایی (نسخ) له سوننه تی پیغه مبهردا ﷺ بووه، واته: پیغه مبهری خوا کاتیک شتیکی فهرمووه دوا یی به فهرمووده یه کی دیکه نهو بریاره ی هه لومه شان دو ته وه، بو وینه: له (صحیح ی (مسلم) له (المسند) ی نیمام نه حمده دا هاتوه که پیغه مبهر دمه رموئ: ((کنت نه یکتکم عن زیارة القبر فزوروها، فانها تذکرکم الآخرة)) (رواه أحمد برقم: (۱۲۳۵)، ومسلم برقم: (۲۲۵۷)، والتهسانی برقم: (۳۶۹۸)، والترمذی برقم: (۱۰۵۴)، وابن مناجه برقم: (۱۵۷۱) واللفظ لأحمد)، واته: پیشر لیم قه دمه گه کردبوون بچنه سهر گوږستان، نه ی مسولمانینه! (له گهڼ پیاوو نافرمانیه تی به گشتی) به لام نیستا سهر دانی بکه نو بچن، چونکه دوا رږږتان دمخاته وه بیر، یاخود مردنتان دمخاته وه بیر، که واته: که پیغه مبهر ﷺ له قوناغیکدا له مسولمانانی قه دمه گه کردبوو، بچنه سهر گوږستان و له دوا ییدا فرمانيان پیده کت که بچن، به لایه نی که موباحه یان سوننه ته، بویه ش پیشر لی قه دمه گه کردبوون، چونکه خه لک له سهر دمی بته پرستی و شیر که وه نریک بووه، مه ترسی نه وه ی هه بووه بچنه سهر قه بران و له خاومن قه بره کان بپاړنه وه، وهک نیستا زور مسولمانانی نه قام و نه زان وا ده که نو له خاومن قه بره که، لهو نیسک و پروسکه ده پاړنه وه.

که بېگومان نه وانه نه گهر که سانی چاکیش بووېن، تازه بۇ خوږيان چوونه ته عالمی بهرزه خ ۱ نیشیان له دنیا دا نه ماودو، بېجگه له خواش ﷺ، نابې له هېچ کهس بهار پیه وودو هاواری تېببه سستی، بۇ نهو شتانه ی که به خوا نه بې به کهس نا کرېن، که واته: له سوننه تی پیغه مېهر دا ﷺ (نسخ) هېووه.

۳/ ننجا نهو که خوا ﷺ رووکردنه (بیت المقدس) ی نه سخ کردو ته ووه به رووکردنه که عبه، نهووه پېی ده گوتری (نسخ) ی سوننه ت به هورن ان بۇچی ۱ چونکه له هېچ نایه تیک دا نه هاتوه بلې: روو بکه نه (بیت المقدس) تا بلېین: خوا ﷺ پیشترو همرموویه تی: روو بکه نه (بیت المقدس)، روو بکه نه (المسجد الأقصى) و دوا یی همرموویه تی روو بکه نه مزگه وتی حه رام، که که عبه ی لییه، به لکو پیغه مېهر ﷺ که چووه بۇ مه دینه، وه ږمنگه له مه که ش و ا پیده چی هر روویان له (بیت المقدس) کردبې، به لام دوا یی خوا ﷺ دوا ی (۱۷) مانگ له چوونیان بۇ مه دینه، همرموویه تی: ﴿قَدْ رَئَى نَقْلَبَ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ...﴾ البقرة، دپاره پیغه مېهر ﷺ زور له خوا پارا و ته وودو چا و مړی کردوه، رووی و مرسو وړېنې له (بیت المقدس) ووه بهرمو که عبه، بۇیه ده مفرموئ: ﴿قَدْ رَئَى نَقْلَبَ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ﴾، واته: رووت دمېنین که ته ماشای ناسمان ده که ی [به لکو خوا ی پهرومردگار همرمانت بۇ بنیرې]

﴿فَلَنُؤَيِّسَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا﴾، بویه پروت هی ودرده سوورپښین بهرمو پرووگه یه که بیت خوشی، ﴿قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾، جا نیستا پروو له لای مزگه وتی حرام بکه ﴿وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ﴾ ۱ له همر شوینیک بوون پروو له لای وی بکه، (شطره) واته: (نخوه) یانی: پروو له لای وی بکه، لیږده نایه تی خوا ﷺ، سونه تی پیغه مبهری ﷺ (نسخ) گردوته وه.

به لām نایا قورن قورنای (نسخ) گردوته وه؟ به پراستی به شیومیه کی د دنیا کهر به نیمه نه گمیشته وه که بتوانین بلین: نه و نایه ته له قورن اندا بووه و نه و نایه تی دیکه ی لبردوه.

شایانی باسیشه سهرجه م نه و زانایانه ی که برپوایان وایه نایه ته کانی قورن (ناسخ) و (متنوخ) یان تیدایه، دوو نایه ت به به لگه دیننه وه ۲ که په که میان نایه تی ژماره ۱۰۶ ی سوورپتی (البقرة) په که دمفه رموی: ﴿مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا ۚ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ۱۰۶، واته: هیچ نایه تیک لانا به یان له بیر نابه ینه وه ۳ مه گهر په کی چاکتر له خوی یان وه که خوی دینین، نایا نازانی که خوا له سهر هموو شتیک توانداره ۴

وه دووه میان نایه تی ژماره ۱۰۱ ی سوورپتی (النحل) د، که دمفه رموی: ﴿وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُزِيلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ۱۰۱، واته:

وه کاتیك ئایهتیک دینینه شوینی ئایهتیک (جیگۆرکییان پێدهکهین) دهئین، بێگومان خۆت ههلت بهستوه (واته: بهناوی خواوه گوتووته ئهگهرنا وانیه) بهلکو زۆربهیان نازانن.

|| بهلام ئهوهی که گرنگه ئێمه ههموو لایهک بیزانین، ئهوهیه که زیدمپووی زۆر لهوبارهوه لهلایه ههندیک له زانیانهوه کراوه، بۆ وینه: زانیهک بهناوی (هبة الله بن سلام البغدادي) له کتیی (الناسخ والمنسوخ) دا دهئێ: {إِنَّ آيَةَ السَّيْفِ ... فَأَقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ ...} تَسَخَّتْ مِنَ الْقُرْآنِ مِائَةٌ وَارْبَعًا وَعِشْرِينَ آيَةً، ثُمَّ صَارَ آخِرُهَا نَاسِخًا لِأَوَّلِهَا { ... فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ } (٥) { التوبة } . واته: ئایهتی شمشیر [ئایهتیک ههیه له قورئان دا توێژمهوانی قورئان ههه له خۆوه ناویان لێناوه ئایهتی شمشیر (آیه السیف)] . سههرمئای ئایهتهکهش دهمهرموئ: { ... فَأَقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ ... } ، واته: له ههه شوینیك هاوبهش پهیداگهرمكانتان بینى و بۆتان ههتکهوتن بیانکوژن، دهئێ: سههرمئای ئهم ئایهته سههو بیستو جوار (١٢٤) ئایهتی له قورئاندا (نسخ) کردۆتهوه دواپیش کۆتایی ئهم ئایهته سههرمئایهکهیش ههه (نسخ) کردۆتهوه: کۆتاییهکهی دهمهرموئ چی؟ دهمهرموئ: ئهگهر موشریکهکان تۆبهیان کردو نوێزبان کردو زهکاتیاندا بهریانبدن و لێیانگهڕێن، بێگومان خوا لێبوردەى به بهزمی یه، جا ئایا ئهوه چۆن دهبیئت خوا رستهیهک بنێری (١٢٤) ئایهت

(نسخ) بکاته ووهو، پاشان پرسته ی دوايي نهو نايه ته ش پرسته ی
پيشووی (نسخ) بکاته ووه ؟! نهو به راستی له که لامی خوا
ناو ه شي ته ووه.

ههرومها (ابن الجوزي) گوتوويه تی: (۲۴۷) نايه تی (منسوخ) ههیه!
وه (عبدالقهار البغدادي) ده لی: (۶۶) نايه ت ههیه و (السيوطي) که له
هه مووان که متری گوتو ده لی: (۲۰) نايه تی (منسوخ) ههیه! به لام
نهو ی که من پېم په سنده وراسته له و باره نهو راپه یه ده لی:
نیستا له قورنانه ی که له بهر دهماندا ههیه، نه که نايه تی که به لکو
به شي کیش له نايه تی کی تی دا نیه که (منسوخ) بی ت، واته:
حوکه مه که ی لابرایی و نیشی پنه کړی، وه هه موو نهو نايه تانه ی که
زانایان پېیان وایه (منسوخ) ن، یان نهو ها که زانایانی پېشین
گوتوویانه (منسوخ) ن، مبه ستیان پیی نهو مېووه که نهو نايه ته
گشتی (عام) بووه نايه تی کی دیکه هاتو تايبه تی کردوه، یان پرها
(مطلق) بووه و (مقید) ی کردوه، یان به کورتی (مجمّل) بووه و،
درې ژه (تفصیل) ی داو ته ی، یاخود پروون نه بووه و زیاتر پروونی
کردو ته ووه، یاخود هه لاواردن (استثناء) ی تیخستوه، نه گهرنا لهو
قورنانه دا که نیستا له بهر دهمانده، هیج نايه تی کی تی دانیه
(منسوخ) بی و نیشی پنه کړی، وه خوا پش تیوان بی ت نیمه له
درې ژه ی دمرسه کانی تمفسیردا که ده یانگه نیی نايه ته کان هه موویان
پروون دمکهینه ووه، ساغی ده کهینه ووه که هیج نايه تی که له قورنانه دا
نیه (منسوخ) بی و نیشی پنه کړی.

دیاره په که مین کهس له توپژمروانی قورنانه پاش بره و
پهیدا کردنی نهو چه که تايبه تییه بؤ نه سخ له نیو زانایانی پاشین دا،

کہ ئاماژہمان پیدایا، کہ گوتی: قورئان مہنسووخی تیدا نیہ، (ابو مسلم الأصفهانی) یہ کہ ناوی (محمد بن بحر الأصفهانی) یہو دہئی: هیچ ئایہتیکی (نسخ) کراوہ لہ قورئاندا نیہ، وەك خاومنی (محاسن التأویل) لہ بہرگی (۱) لاپہرہ (۳۲) دا، لئی نہقل کردوہ، وە ئیستا ژمارمہکی زور لہ زانایان ہمان رایان ہمیہ، بۆ نموونہ: یەكێك لەوانہ (محمد خضري بك) خاومنی کتیبی (اصول فقہ) کہ (السیوطی)، دہئی: (۲۰) ئایہت (متسوخ)ہ، ئەو پروونی دہکاتہوہ هیچ کامیان ئیمہ ناچار نین بلّین (متسوخ)ن، ہہموویان یان ئەوہتا پلہ پلہ بیان تیدایہ، یان ئەوہتا پلہاو گشتی و کورتن، و ئایہتہکانی دیکہ: بہنددار (مقید) و تایبہتمہند (تخصیص) و پروون (تفصیل) یان کردوون.

The banner is a horizontal strip with a light beige background. In the center is a circular portrait of a man with a beard and a white turban. To the left of the portrait, there is a blue Facebook icon with the text 'MediaAmeerOffice' and a blue Twitter icon. Below these is a red YouTube icon with the text 'AliBapir' and a red download icon with the text 'archive.org/details/@alibapir'. To the right of the portrait, there is a blue Facebook icon with the text 'AliBapir' and a red YouTube icon with the text 'AliBapir'. Below these is a red download icon with the text 'AliBapir' and a red download icon with the text 'AliBapir'. At the bottom of the banner, there are three QR codes: one on the left, one in the center, and one on the right. The text 'www.alibapir.net' is written in the center, and 'پاکستان کی سب سے بڑی دینی ویب سائٹ' is written at the bottom.

بہ شی سیم

ہوئی سہ رہ کی بہ ہلہ دا چوونی ہندی
لہ تویرہ رہ وانی قوربان لہ بارہی بہ مہ نسوخ
وانانی ہندیک لہ تایتہ کافی قوربانہ وہ

MediaAmeerOffice

AliBapir / عملی باپیر

AliBapir

AliBapir / عملی باپیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

AliBapir / عملی باپیر

www.alibapir.net

لەم بەشەدا ھەلەدەدەپىن سەرەگىتىرىن ھۆكارى بەھەلەداجوونى
ھەندىك ئە توپۇرەروان بزانين، لەودا ۋە ھەندىك ئە ئايەتەكانيان بە
مەنسوخ داناون، ۋەك پېشتر گوتەم كەمىرىنيان ئەوانەن كە (۲۰)
ئايەتى بە (مەنسوخ) داناون، زۆرتىنيان ئەوانەن كە ھەتا (۵۰۰)
ئايەتيان بە (مەنسوخ) داناون

گەورەترىن ھۆى بەھەلەداجوونيان ۋە سەرەگىتىرىنى ئەومىيە، كە
پېناسەى زانايانى پېشىن ئەگەل زانايانى پاشينيان دەربارەى (ئىسخ)
تىكەل كىردە، چۈنكە زانايان پېشىن جۆرىك ئە پېناسەيان ھەبوو ۋە
(ئىسخ) ۋەك چەمەك ۋە ئايەكەى زۆر فراوان بوو، بەلام زانايانى دواى
ۋە (ئىسخ) پان بەكارھېناۋ، ۋەك زارامىيەك بەكارپانھېناۋ ۋە
ۋاتايەكى ديارىكراۋى ھەيە، ۋە دەلى: (رەف ۋەك شەرىي بىلەل شەرىي)،
ۋاتە: لابرەنى ياسايەكى شەرىيە بە بەلگەيەكى شەرىي، ۋە
ھېندىكىشيان ئاۋايان پېناسە كىردە: (القاء ۋەك سابىق ۋەك لاجق)
ۋاتە: لابرەنى ياسايەكى پېشتر ۋە ياسايەك كە دواتر ھاتو ۋە
پېناسەى زانايانى پاشين ۋە (ئىسخ) ۋەك چەمەكىكى تايەتو
ديارىكراۋى ھەيە، بەلام زانايانى پېشىن (سلف) ۋە ۋە
(ئىسخ) پان بەكارھېناۋ ۋەك چەمەكەكى زۆر فراوانە، ۋەك
پېشترىش ئامازەمان پېدا.

بۇ ۋەنە: (الشاطبي) كە يەككە ئە زانايانى بەرجەستەى پىسۇر ئە
بواى (اصول فقہ) ئەبارەى (ئىسخ) ۋە، ئە كىتبى (الموافقات) دا
دەلىل^(۱)، ((الذي يظهر من كلام المتقدمين أن النسخ عندهم في

(۱) بىروانە (محاسن التأويل) لجمال الدين القاسمي، ج(۱)، ص(۲۳، ۲۴)، كە ئەم
دەقەى ئە (الشاطبي) خواستۇتەو.

الإطلاق أعظم عما هو في كلام الأصوليين، فقد يطلقون على تقييد المطلق نسخاً، وعلى تخصيص المعلوم بدليل متصل أو منفصل نسخاً، وعلى بيان المنهزم والمجمل نسخاً، كما يطلقون على رفع الحكم الشرعي بدليل شرعي متأخر نسخاً، لأن جميع ذلك مشترك في معنى واحد وهو: أن النسخ في الاصطلاح المتأخر اقتضى أن الأمر المتقدم غير مراد في التكليف وإنما المراد ما جاء به أخيراً، فالأول غير معمول به والثاني هو المعمول به))، واته: نهودی که دمرده که وئ له قسه ی پیشووهگان [واته: زانایانی پیشین] نهوویه که (نسخ) نهلای نهوان که به کاریانه ی نهانو، ماناکه ی زور فراوانتر بووه لهو مانایه ی که دواپی زانایانی (أصول الفقه) به کاریانه ی نهانو، چونکه جاری واهیه وشه ی (نسخ) به کار دینن بؤ شتیک که به موته قی باسکراوه، به لام دوا ی مهر جدار کراوه و جاری واهیه وشه ی (نسخ) به کار دینن بؤ حوکمیک که به گشتی گوتراوه به لام دواپی به به لگه یه که همر له گهل خویدا یاخود دواپی هاتوه، تایبته کراوه، و هرومه شتیک که به گورتی (مجمل) ی و ناروونی باسکراوه دواپی پروون کراوته وه،

نهووشیان همر به (نسخ) ناوبردوه، هرومه لابردنی حوکمیک شه رعیشیان به به لگه یه کی شه رعیی که دواپی هاتوه، به (نسخ) ناوبردوه، چونکه هره یه که له مانه له یه که مانادا په کده گرنه وه، که بریتیه لهو مانایه ی که له زاروه ی زانایانی دواپیدا به کارهاتوه که بریتیه لهوه ی همرمانیک که پیشتر کراوه له ده فیک شه رعیددا مه به ست پئی نهوونیه، به لگو مه به ست پئی نهوویه که له دواپیدا هاتوه [که یان (مطلق) بووه (مقید) ی کردوه، یان (عام) بووه (تخصیص) ی کردوه، یاخود (مجمل) بووه و پروونی کردوته وه، و (تفصیل) ی داومتی]، بویه هی یه که م کاری پیناکړئ و هی دووه م کاری پیدمکړئ.

بہ سی چوارہم

پرودانی (نسخ) لہ ئیہ تہ کافی قورئاندا
مانای نہ وہ نیہ کہ میٹا لہ قورئاندا
ئیہ تی (مہ نسخ) ہہ یہ

MediaAmeerOffice

AliBapir / علی بابیر

AliBapir

AliBapir / علی بابیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ئیمه ئه گهر ته ماشای هه ندئ له ئایه ته گانی قورئان بکهین
 نه وه بیان لی ده فامری ته وه که ده گونجی و نه گهری نه وه ههیه له
 قورئاندا خوا ﷻ هه ندئ له ئایه ته گانی به هه ندیکیان (نسخ)
 کردبهنه وه، بۆ وینه، نه وه ئایه ته ی که ده فهرموی: ﴿مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ
 أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 ١٠٦﴾ البقرة، واته: ئایه تیک لانا بهین یا خود له بیری نابهینه وه،
 ئه گهر به: (ننسیها) بخوینری ته وه، وه ئه گهر به (تتسبها)
 بخوینری ته وه که بهو قهرائتهش هاتوه، واته: هیچ ئایه تیک
 لانا بهین یا خود دوا ی ناخهین ﴿نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا﴾، نه وه
 حه تمه ن به کیک له خو ی چاکتر یان وه ک خو ی دینین، ههروه ها له
 سوورپه تی (النحل) دا ده فهرموی: ﴿وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً
 مَكَاتٍ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُزَلُّ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتِرٌ بَلْ
 أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ١٠١﴾ النحل، واته: ئه گهر ئایه تیک لابه رین و
 ئایه تیک دی بئینیه جیی، خوا بۆ خو ی ده زانی چی ده نیری ته
 خواری، کافره کان ده ئین: تۆ به ناوی خوا وه قسه هه لده به ستی، به لکو
 زۆربه یان نازانن.

که واته: به پپی ئه م دوو ئایه ته، ههروه ها ئه م ئایه تهش له
 سوورپه تی (یونس) دا هه مان شتی لی ده فامری ته وه که ده فهرموی:
 ﴿وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا آتِنَا

يُشْرَانِ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي
نَفْسِي إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ بوس، واته: «نهگهر ئایهته پوښنهکانی ئیمهیان
بهسهردا خوځنرانوه»، نهوانه ی بریایان به دیداری خوا نیه له
دواړوژدا، دهلین: قورناتیکی دیکه بینه یاخود بیگوږم (واته: هندی
له ئایهتهکانی بگوږه) بلن: من بوم نیه که لهخومهوه بیگوږم، من
تهنیا شوین نهوه دمکهوم که بوم دهنیرئ، من نهگهر سهرپیچی
پهرومردگارم بکه، له نازاری پوژیکي مهن دهنترسم.

کهواته: بهپیئ هم سئ ئایهته دهگونجئ خوا ﷺ هندیك له
ئایهتهکانی که ناردوونیه خوارئ گوږیږئ. هندی ئایهتی دیکه ی له
شوین دانابن، بهلئ نهغه نهگهری هیه، بهلام هم نهگهر (احتمال)ه
نهوه ناگهیهنئ، که له قورناتی ئیستادا هم (مصحف)ه ی
لهبهردهستمانه هیچ ئایهتی تیدابن، که خوا حوکهکه ی لابردبن و
بیژمکانیان مابنهوه، نهو پړیوایهتانهش که باس دمکړئ که فلانه
ئایهته حوکه ی فلانه ئایهته ی لابردوهو (نسخ) ی کردوتهوه. مهرج
نیه مهبهستی زانایان به وشه ی (نسخ) ههمان مهبهستی باوی لای
زانایانی (اصول الفقه) بووبئ، بؤ وینه: که ئایهتیک هاتو دواپی
ئایهتهیکی دیکه ی بهدوادا هاتوهو گوتووایانه، نهوهیان نههمهیان نهوه ی
پیشی (نسخ) کردوتهوه، مهبهستیان نهوه نهبووه که حوکهکه ی
لابرابی، بهلکو مهبهستیان نهوهبووه که نهوه ی پیش حوکهکه ی
گشتی بووهو، نهوه ی دواپی تایبهتی کردوه، یاخود پهها بووهو
مهرجداری کردوه، یاخود پووننهبووهو نهوه ی دواپی پوونیکردوتهوه،

به لām زانایانی دواپی ههر بهو چه مکه ی خۆیان لهو وشه و تهعبیرانه ی زانایانه ی پیشین حال ی بوون و، وایانزانایوو مه بهست پێیان نهوهیه که ههر ئایه تیک به (ناسخ) دانرابی، نهوه حه مهن له بهران به ریدا ئایه تیکی دیکه به (منسوخ) دانراوه و حوکه مکه ی لابراوه، که له راستیدا نهوه به هۆی هه له حال ی بوونه وه بووه له چه مکه و پێناسه ی زانایانی پێشین بۆ وشه ی (نسخ).

کهواته: نه گهر (احتمال) ی ههیه خوا ﷺ پێش نهوه ی قورئان بهخړیته نیو دوو بهرگه وهو، به فهرمانی پیغه مبه ر ﷺ سوورده تکهانی بهو شیوهیه و ئایه تکهانی بهو ریز بهندییه، که ئیستا له بهرده ستمانه ده بپینین، بهو شیوه ی لئ هاتبی، خوا ﷺ هه ندیک ئایه تی لابردین، وه له بپیر پیغه مبه رو له بپیر مسو لمانانی شی بردب نه وه، وه که له هه ندیک فهرمایشته کانه دا نه وه بهرچاو ده که وی، بۆ وی نه^(۱): {عن ابن شهاب، قال: حدثني أبو أمامة بن سهل بن خنيسر في مجلس سعيد بن المسيب أن رجلاً قام من الليل ليقرأ سورة من القرآن، فلم يقدِرْ على شيء منها، وقام آخر فلم يقدِرْ على شيء منها، وقام آخر فلم يقدِرْ على شيء منها، فقال رسول الله ﷺ، فقال أحدهم: فمَنْ الليل يا رسول الله لأقرأ سورة من القرآن فلم أقدر على شيء، فقال الآخر، فقال: وأنا كذلك يا رسول الله، فقال الآخر: وأنا والله كذلك يا رسول الله! فقال رسول الله ﷺ: (إنها مما نسَخ الله البارحة) { أخرجه الطبراني في (المعجم الكبير) (۲۸۸/۲۱)، والهيثم في (المعجم) (۳۱۵/۶، ۱۵۴/۷، ۱۵۶) وهك ده بپینین، سی له

(۱) (الجامع الأحكام القرآن) للقرطبي، ج (۱)، ص (۳۷).

هاوه لانی پښه مېر عليه السلام هه لاسون بو شه و نوږزو و يستوويانه سووړم ټيک له خوړنان بخوښن، به لام نه يانزانيوه، چونکه له بيريان چوته وه، پاشان که چوونه لای پښه مېرى خوا عليه السلام، همرموويه تى؛ نهو سووړم ته له مويه که دوښى شهو خوا لايبردومو نه سخى کردوته وه، به همرحال نه گهر نهو رپوايه تانهش تياندا بگهينه قه ناعمت^(۱)، که کاتى خوۍ هه نديک نايهت هېوون خوا عليه السلام لايبردون حوکه مکه دى نه هېشتوون و له بير مسولمانانى بردوونه وه، نهوه ديسان به لگه نيه له سمر نهوه که، ئيستا لهو خوړنانه دى به رده ستماندايه نايهتى لهو شتوويه تيدابن، به لگو به پيچې وانه وه ■ به لگه ميه له سمر نه بوونى نايهتى لهو جوړه له موصحه فى ئيستا دى به رده ستماندا، چونکه نه گهر همرمويان له بيريان چووبنه وه چوون و له لايمن کيوه کؤکراونه وه پاشان نووسراونه وه!!

MediaAmeerOffice

علي بابير / AliBapir

علي بابير / AliBapir

archive.org/details/@alibapir

www.alibapir.net

www.alibapir.net

علي بابير / AliBapir

(۱) به لام نايشارمه وه که من نهو گيرپراوانم ناچنه عمقل و دله وه، پيم وانیه راست بى و شتى وا روويداين، نه گهرنا دمنگدانه وه، رمنگدانه وه دى زياترى دمبوو.

بہ شی پیم

چند نمونہ یہ کہ وہ تانہ ہی کہ رہا (مطلق) ان و
 بہ نذر (تقصید) کراون، یان گشتی (عام) ان و
 تائبہ (تخصیص) کراون، یان کورت
 (مجل) ان و تہ فصل دراون...

ئیمه لهه بهشی پینجه مه دا هه و لده دمهین شهش جوړه نموونه لهو
 ئایه تانه بجه به نه روو که هه ندیک له زانا یان وشه ی: (نسخ و ناسخ و
 منسخ) یان بۆ به کاره ی ناوون له حالیکدا که وانین و زانا یانی پشین
 نه گهر وشه ی (نسخ) پشیان بۆ به کاره ی نا بن مه به ستیان چه مک و
 واتا زار او ده یی (اصطلاحی) و باوه که ی نه سخ نه بووه، به لکو
 مه به ستیان پئی به کی که لهو شتانه بووه که ئیمه لهو شهش
 نموونه یه مان بۆ هی ناو نه وه:

نموونه ی به که م:

حوکمیک که رهها (مطلق) بۆ و دوایی به نندار (مقید) کرابی: له
 سوورمه تی (الشوری) ئایه تی (٢٠) دا، خوی به رو مه دگار ده فه رموی:
 ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ
 حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ﴾ ، (حَرْث)
 واته: کی لکه، کشتوکان، به لام لی رده مه به ست پئی به ره مه ی دوا پوژده
 واته: هه رکه سی که به ره مه ی دوا پوژ ی بو ی، نهوا پئی دمه یین، وه
 هه رکه سی که به ره مه ی دنیا ی بو ی، له به ره مه ی دنیا ی دمه یینی، به لام
 له دوا پوژدا هه به بهشی نیه.

وهک دمه یین پیدانی به ره مه ی دنیا لی رده مه به، به لام دوایی
 له سوورمه تی (الإسراء) ئایه تی (١٨) دا، ده فه رموی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ
 الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا

مَذْمُومًا مَذْحُورًا ١٠، واته: ههركهسیك ژبانی به په لهی دنیای بو، بۆ ههركهس که بمانهوی ئهو ئەندازمیهی که بمانهوی، پێی دهمین، دواپی دۆزهخی بۆ دابین دهکەین، که به سهرزهنشتکراوی و به بهزیوی دهمخهتیه نیوی، لێره دا خوا ١١ ئهوهی که له نایهتی (٢٠) ی سوورپهتی (الشوری) دا هاتوه ١٢ دهفرموی: ههركهسیك دنیای بو، دهیدمینی، لێره دا [له نایهتی (١٨) ی سوورپهتی (الإسراء) دا] بهنددارو مهرجدار ی دهکات به: [ههركهسیك که بمانهوی]، واته: مهرج نیه ههركهسیك شتیکی وێست له دنیا دا خوا بیداتی، به لکو ئهوهی که خوا بیهوی دمی داتی، ١٣ ئهو ئەندازمیهی خوا بیهوی، کهواته دوو مهرجی هه: هه له سه ره ئەندازه که (یهکیك دهلی: خواجه پیم خۆشه ملیاریک دۆلارم بدمیه).

١- خوا بهو ئەندازمیه دمی داتی، ١٤ خۆی دمی هوی.

٢- ١٥ دهمیدا بهو کهسهی که خۆی دمی هوی، (ئهگهر ههزار (١٠٠٠) کهس بلێن: خواجه سامانی زۆری دنیا مان بدمیه، مهرج نیه بیدا به هه ره هه زاره که)، دیار ١٦ نایه ته که ی سوورپهتی (الشوری) ش هه ره هه مان مه به سه ته که ی سوورپهتی (الإسراء) ی، هه یه به لام بۆ ئه وه ی هه یج کهس به هه له دا نه چی، له تیگه شته ئیدا له نایه ته که ی (الإسراء) دا، ئهو مهرجانه ی که عه قل و مه نته یی سه لیم دمیانه وازی، خسته و نه یه ١٧ پوو.

نمونه ی دووهم:

حوکمیک که گشتی (عام) بی و دوا یی تایبته (تخصیص) کرابی؛
خوای په روه ردگار له سووړمتی (النور) نایه تی (٢٧) دا، دمهر موی؛
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَمَّا كُنْتُمْ تَذَكَّرُونَ﴾، واته: نه ی
نه وانه ی نیمانتان هیناوه! مه چنه هیج مالیک جگه له ماله کانی
خوتان، هه تا کو مؤلته ودرنه گرن و سلّو له خه لکی نه و ماله
نه که ن که لی ی دانیشتون، نا نه و هتات بوتان باشتره، به لکو په ند
و مر بگرن.

لیر مه دا نه م نایه ته حوکمه که ی گشتی یه، واته: هه ر مالیک و هه ر
خانویه که و مه نزلگایه که ویستت بجیه نیوی، د به ی مؤلته
و مر بگری و سه لام له خه لکه که ی بکه ی، نه گه ر! دروست نیه بجیه
نیوی، به لام دوا یی خوا ﷺ هه ر له سووړمتی (النور) له نایه تی
(٢٩) دا، دمهر موی؛ ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ
مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ لَّكُمْ...﴾، واته: گونا هتات ناگاتی، نه گه ر بجنه
هه ر مه نزلگایه که و که خه لکی تیدانه بی، مادام نی شیکتان هه بی
له و ی. نه و ی پشی به گشتی هه ر موویه تی: مه چنه هیج مالیکه وه،
به لام نه و ی دوا یی هه ر موویه تی: گونا هتات ناگاتی، نه گه ر بجنه هه ر
مه نزلگایه که و که خه لکی تیدانه بی، مادام نی شیکتان هه بی له و ی
که واته نه و مه نزلگایانه ی که خه لکیان تیدانه یه، واته: خه لکیکی
تایبته وه ک خیزان، بو وینه: نو تیل شوی نه گشتیه کان، نه وه

گوناح نیهو پێویست به سهلام کردن ناکات، بهمجۆره ئهوهی دواپی جوکمه گشتیهکهی ئهوهی پێشینی تاییهت (تخصیص) کردوه، بهو مال ■ خانووانهوه ■ که کهسانیکی دیاریکراویان تێدایه.

ههروهها خوای بهروهردگار له سووپرمی (النور) دا دمهفرموی:

﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَفْضَضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا...﴾ (٢١) ، واته: ■ به ئاوفرهتانی بهروادار بلێ: له چاوی خۆیان (له پوانینی خۆیان) بگرنهوه (به ئارمزوو تهماشای پیاوان نهکهن) وه داوینی خۆیان بهاریزن، وه با جوانیی خۆیان دهرنهخهن، مهگهر ئهوهی به ناچاریی دهرمهکهوی، جا (الفرطی) دهلی: (مَا يَظْهَرُ عَادَةُ وَعِبَادَةُ) که مهبهست پێی دهموچاوو ههرده ■ دهسته، که ههم لهکاتی عیبادمهتا وهک نوێزو چهج دهبی دهست و چاو دیارینوه، ههم به عادمهت لهکاتی کرپن و فروشتن و کاری مالهوهدا، ئافرمهت دهست و دهموچاوی دیارن. کهواته لێرمدا بهگشتی وا دمهفرموی، بهلام دواپی له ئایهتی (٦٠) ی ههر له ههمان سووپرمهتا، دمهفرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ ، واته: ■ ئافرمتانی که دانیشتوون به ئومیدی نیکاح نین (واته: ئافرمتی کامل، پیرمهژن) ئهوانه گوناهیان ناگاتی که ههندی که له پۆشاکیان دابنێن، به مهرجیک به ئانقهست جوانیی خۆیان دهرنهخهن، وه ■ لهخۆیان وریابن باشتره بۆیان، ■ خوا بیسهری زانایه.

نمونہ سییہم:

حوکمیک، که به گورتی (منجمل)ی هاتودو دواپی درپژده
(تفصیل)ی پیدراودو روونگراودهتهو■

وہک سورہتی (البقرة) ثابہتی (۲۸۴) دا^(۱)، خواہ دفعہ رموی؛

﴿... وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ ۖ فَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝﴾

(۱) هم نایبته به بیژنه له بهشی شه شه میشدا قسهی له باره دهکین.

يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ

الْكُفْرِ ﴿٣٨٦﴾ البقرة، كه له (المسند)ى (احمد) و (صحيح مسلم) و هې ديكه شدا هاتوه: هېر وشه يهك ليرمدا ئينسان بيلئ، خوا ﷺ دهغه رموى: (قد فعلت) نهوه قبوولم كرد، نهوه نايه تهى پيشى، ﷺ لئالييه كى تيدا بووه له بهر چاوى هاوه لان خوا لئيان رازى بئ، پوونى كردو ته وهو لئالييه كهى نه هيشتوه، كه بريتى بو له جى؟ نهوان پئيان وا بووه كه خواى زاناو شارمزا هېر خه يالئيكيان به دلدا بيت، به بئ نه وهش ﷺ عزمى له سهر جهزم بكن، خوا هېر لئيان ده پرسيت هوهو سزايان ددها له سهرى، به لام خواى به به زمى له نايه ته كهى دواپيدا پوونى دهكات هوه، كه هېچ كه سيك خوا داواى لئناكات جگه نه وهى له توانيدا هيه، جا ئينسان له توانيدا نيه هېچ خه يالئيكى خرابى به دلدا نه يمت، به لام له توانيدا هيه عزمى له سهر جهزم نه كاو دئى خوئى له سهر نه چه سپئى، وهك پيغه مېهر ﷺ له و باره وه هېرموويه تى: ((إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أَمْتِي مَا وَسَّوَسْتَ بِهِ صَدُورَهَا، مَا لَمْ تَغْضَلْ أَوْ تَكْلَمْ)) (رواه البخاري برقم: ۲۵۲۸)، و مسلم برقم: (۲۲۷)، والثسائي برقم: (۳۴۳۵)، و ابو داود برقم: (۲۲۰۹) وغيرهم، عن ابي هريرة ؓ، واته: بيگومان خوا چاوپوشى بو له نوممه تم كردووم، نه وهى كه له سينه ياندا خوتخوته دهكات، به مېر جيك كرد هوهى پينه كاتو به هسه نه يدر كيئى.

نمونه ی چواره م:

زهمینه ی نیش پیکردنی نهو نایه تانه، نایا پر خساوه یان

نه پر خساوه؟

جاری وا هه په خوا په رومردگار نایه تیځ یان زیاتر دهنیرته خوار به لام زهمینه ی نیش پیکردنی نه پر خساوه. با له وبارموه گوئ له م قسه په بگرین: ((قال: فتأذ بن دعامة الدوسي التابعي: كل شيء في القرآن: فأعرض عنهم وانتظر، متنسوخ نُسختة براءة القتال))^(۱)، واته: **فتأذ** که په کیځه له تابعین دهلی: هر شتیځ که له قوراند هاتوه (فأعرض عنهم) (وانتظر) یانی: (پشت له کافرمکان بکه) و (چاومړئ به) هه مووی (نسخ) بۆته و به سووړمتی (براءة) و (القتال)، جا دیار مه بهستی **فتأذ** نهو د نیه، که (نسخ) بۆته ووهو نیشی پئ ناکړی، به لکو مه بهستی نهو دیه، دواى نهو دى که جهنگو جیهاد له سر مسولمانان پېویست بووه، نهو نایه تانه ی **که** پېشتر به پیغمبریان ﷺ همرمووه: چاومړئ بکهو لیانگه پړی، نه وانه نیشیان پئ ناکړی، چونکه نایه تی دیکه هاتوته پئشو مسولمانان چوونه ته قوناغیځی دیکه واته نایه تیځ له قوناغیځدا به جوړیځ مسولمانان ددوینئ، له بهر نه ووهی هر نه وونه دیان له توانادا هه په، له قوناغیځدا خواى کار به جئ ته نیا نیمانئ له سر مسولمانان پېویست کردوه، به لام دواى له سهری پېویست کردوون جهنگیش بکه، نجا دیار که

(۱) (أَخْرَجَهُ ابْنُ الْجَوْزِيِّ فِي (نَوَاسِخِ الْقُرْآنِ)، ص ۲۱۲ و عبدالله بن يوسف الجديع في (المقدمات الأساسية في علوم القرآن، ص ۲۱۲، وقال: اثر الصحيح).

جهنگیان له سه ر پێویست بوو مانای وانیه ئهو ئایه تانه ی که داوایان لێکردوون ئیمان بێنن و، ته ماشای مه له کووتی خوا بکه ن و به زه ویدا بپۆن، وه داوایان لێکردوون که ته زکیه ی نه فسی خۆیان بکه ن، مانای وانیه ئهو ئایه تانه (نسخ) بوونه وه، به لکو واته، ئیستا مسولمانان چوونه ته قوئاغیکی دیکه وه وه ره کێکی دیکه یان چۆته سه رشان، ئه گه رنا ئه ویدیکه شیان هه ر له سه رشانه، وه که سانیک که توانایان نه بێ جهنگ و جیهاد بکه ن، به دنیایی یه وه ئهو ئایه تانه ی پێشی که فه رمان ده که ن به ئیمان و به طاعت و ته قوا و به جیه جێکردنی ئه ره که شه خصیه کان، هه ر ئه وه ندمیان له سه ر پێویسته.

(الزركشي) لهو باره وه ده ئی: ((ما أمر به لسبب ثم يزول السبب، كالأمر حين الضعف و القلة بالصبر والمقفرة للذين لا يرجون لقاء الله و تحوه من عدم إيجاب الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر في الجهاد ونحوها ثم نسخة إيجاب ذلك، وهذا ليس بتسخ في الحقيقة وإنما هو نسا كما قال تعالى ﴿أَرَأَيْتُمْ أَن تَسْخُوهَ بِالْأَمْرِ﴾ فالمتسا هو الأمر بالقتال إلى يقوى المسلمون وفي حال الضعف يكون الحكم وجوب الصبر على الأذى وبهذا التحقيق يتبين ضعف ما لهج به كثير من المفسرين في الآيات الأمرة بالصبر، أنها منسوخة بآية السيف، وليست كذلك^(١) لیره دا زه ره که شی قسه یه کی زۆرجوان ده کات، ده ئی: هه رشتی که ئه قورئاندا خوا فه رمانی پێکردو «له به ره هۆیه که، دوا ی هۆیه که ی لاجوو، مانای وانیه که (نسخ) بۆته وه، ده ئی بۆ وێنه، کاتی مسولمانان که م بوون و بیهێزبوون، خوا فه رمانی پێکردوون

(١) (البرهان في علوم القرآن)، ٢، ص (٤٢).

ئارامبگرن، ۋە ھەرمانى پىگرددون چاوپۇشىى لەوانە بگەن گە بە ئومىدى پۇزى دواىى نىن و کافرن.

ھەرومھا وەك ئەو ۋە ھەرمان بە چاکەو پىگاگرتن لە خراپەو جىھاد لە پى خوادا پىشتەر ھەرمانيان پىنەگراو، بەلام دواىى ھەزگراون، جا لە راستیدا ئەو ۋە لاگردن (نەسخ) نى بەگەو دواخستن (ئەسە)، وەك دەفەرموى: (او ئىستىھا) [بەپى ئەو ھىرپائەتەى گە ھەندىك لە قارىيەگان پىيان خویندۆتەو]، واتە: پان دواى دەخەين و جارى لەسەرتان پىويست ناکەين، جا دەلى: (قالمتسا هو الامر بالقتال إلى يقوى المسلمون) واتە: گەواتە دواخرا (متسا) برىتيە لە ھەرمانکردن بە جەنگ ■ مسوئلمانان ھىزيان پەيدادەبى، ئەو گەلە خوا ﷺ ھەرمان بە جەنگ و جىھاد دىنيتە خوارى (لە پىش ئەو ھەدا مسوئلمانان چىيان لەسەر پىويستە؟ ئارامگرتن، دواىى گە دەستەلاتيان ھەبوو، دەبىتە قۇناغى زەبر. ئەگەر زەبرت نەبوو دەبى صەبرت ھەبىت)^(۱) جا دەلى: بەو ئىكۆلنەو مەى ئەو ھەمان بۆ دەردەگەوى، گە ئەو ۋە زۆر لە توپىزمەوان بە (نەسخ) دادمىن، گە برىتيە لە ھەرمانکردن بە خۇپاگرى و دان بەخۇداگرتن لە گەلەك ئايەتەندا، گە گوايە بە ئايەتى (شمشیر) نەسخ گراونەتەو، وانى، بەگەو مەسەلە ئەو مەى گە قۇناغىكى دىكە ھاتۆتە پىش، جا ھەتا ئەو قۇناغەى گە حوگمەگەى بۆ نىرراوتە خوار، نەمەتەو پىش، ئەو حوگمە گارى پىناگرى، بەلام ئەو ماناى ئەو مەى گە ئەو حوگمەى شەرىعت نەماو ھەلگىراو، بەگەو تەنیا راگىراو بە شپۆدەپەكى کاتىو، ھەرکاتى مسوئلمانان گەوتنەو ئەو ھەلومەرج و قۇناغەو،

(۱) ئەو ۋە نىوان دوو گەوانەگەم خۇم زیادم کردو، بۆ پرونىوونەو مەبەست.

ئەو ئايەتەو ئەو ھوكمە شەرعىيە روويان تىدەكات، بۇ وئەنە: ئىستا ئەگەر ئىمە ئارام نەگريڻ و پشوو مان درىژ نەبى و صەبر لەسەر ئازارى ئەھلى كوڤرو نىفاق نەگريڻ، دەبى جى بکەين؟ بىگومان دەبىت جەنگى بکەين كە فەرمانمان پىنەگراو، بۇجى؟ چونكە ھەلومەرجى بۇ نەپەخساو، مەرجە شەرعىيەگانى بۇ نەھاتوونە دىو زەمرى لە قازانجى زياترە، وەك پىغەمبەر ﷺ كە لە قۇناغى مەككەدا ھاوولانى بەرپىزى پىيان دەگوت: ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ ئايا جەنگ لەگەن كافرەكاندا نەكەين؟

دەيفەرموو: ((لَمْ نُوْمَرْ بِالْقِتَالِ))^(۱)، واتە: فەرمانمان بە جەنگ پىنەگراو. نەيدەگوت ھەرنابى بىكەين، بەلكو دەيگوت: ئىستا وەختى نيەو ھەلومەرجى بۇ نەپەخساو.

نمونەى پىنجەم:

پەلە پەلى ﷺ دابەزىنى دەڤەكان و ھوكمە شەرعىيەگان دا: نمونەيەكى دى مەسەلەى پەلەپەلى يە لە دابەزىنى ھوكمە شەرعىيەگان دا، بۇ وئەنە: خوا ﷺ شەرابى بە جوار قۇناغ دەدەغە كروە:

۱/ لە قۇناغى يەكەمدا لە سوورەتى (النحل)دا دەڤەرموى: ﴿وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا...﴾ (TV) ﴿

(۱) (السيرة النبوية) لابن هشام، ج(۲)، ص(۲۳۱)، مَخْضَعُ ابْنِ حَبَّان «مَخْضَعُ الْأَلْبَانِي فِي تَخْرِيجِهِ لِأَحَادِيثِ (فَقَّه السيرة) لِمُحَمَّدِ الْغَزَالِي.

واته: له بهرهمی خورماو ترئ ماددهی سهرخوښکهری لئ دروست دهگن لهگهڼ بړوټکی باش، نه مه ناماژمیه بهو که ماددهی سهرخوښکهر که بریتیه لهو شهرابهی له ترئو خورما دروست دهکړئ، شتیکی باش نیه، چونکه خوا دهغه رموئ: ماددهی سهرخوښکهری لئ دروست دهگن له بهرهمی میوهو خورما لهگهڼ پزتیکی باش، که واته: دیاره شهراب پزتیکی خراپه، نهوه ته نیا ناماژمیه، نهوه قوناعی پهکهم.

۲/ له قۇئاغى دوووم دا له سوورپەتسى (البقرة) دا دىھەر موئى،
﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعُ
لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا...﴾ (٢٣٩)، واتە: پرسىيارت
لەيدەكەن دەر بارەى شەراب و قومار، بلى: گوناھىكى گەورەيان
تەدايە، ھەندى سوودو بەرژدەو ندىش بو خەلك، بەلام
گوناھەكەيان گەورەترە لە قازانجەكەيان... ئەوھش ئامازمەكە
دىكەمە، كە قومار شەراب شتىكى خراپن، وە گوناھيان زياترە لە
سووديان، كە سوودەكە شيان بەس برىتى بووە لە سوودى
بازرگانى پىكردن، ئەو قۇئاغى دوووم.

۳/ له قۇناغى سىيەم و لە سوورمى (النساء) دا، دىمىرمۇ؟ ﴿يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ
﴿١٣﴾﴾، واتە: ئەي ئەوانەي ئيمانان ھېناۋە! بە سەرخۇشىي
توخنى نوپۇز مەگەن، ھەتا دىزان ھى دەلىن، واتە: بە
سەرخۇشىي نوپۇزى مەگەن، ئەۋ قۇناغى سىيەم.

۴/ له قوناغی چواره مو کوتاپی له سوورمتی (المائدة) دا خواى بهرزو مهزن به په کجاری خوگمیکي پروون دمنیرته خوار دمر باره ی شهرابو دده رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَبُواْ لَهُمْ قُرْآنَ ﴿٩٠﴾ وَاتَّقُواْ اللَّهَ إِنَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾، واته: نهی نهوانه ی ئیمانان هیناوه! شهرابو قومارو بته کانو، زهلمه کان، [(ازلام): کوی (زلم) هو شتیک هومو بۆ یانسیب به کار یانهیناوه] هه مو نهوانه پیسن له کرده و ی شهیتان، لییان دوور بکه ونه هه به لکو سهر فراز بن، ئیدی به په کجاره کی له قوناغی چواره مه دا خواى کار به جی قومارو شهرابی هه دهغه کرد.

(أحمد، وأبو داود، والترمذي، والنسائي، والبيهقي، وابن جرير وابن أبي حاتم) ^(۱) گپړاویانته وه که کاتیک نه م نایمه هه خوارى: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ...﴾ البقرة ﴿٢٩﴾، بردیان بۆ لای عومهر خوا ئی پازی بی، گوتیان: خوا نه مه ی دمر باره ی شهراب نار دوته خوارى، گوتی: ((اللَّهُمَّ بَيْنْ لَنَا فِي الْخَمْرِ بَيِّنًا شَفَاءً))، واته: خوا به دمر باره ی مه ی (خمر) پروونکردنه و میه کمان بۆ بنیره، که ته و او شیفای دل مان بدات، هه روه ما کاتیک نایه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

(۱) مسند أحمد: (۱/۳۷۷)، أبو داود: (۳۶۷۰)، الترمذي: (۳۰۴۹)، النسائي في المجتبى: (۵۵۵۵)، البيهقي: (۲۸۵/۸)، والحاكم واليزار وغيرهم عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه وصححة الألباني.

ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ ۖ حَقَّ تَعَلَّمُوا مَا تَقُولُونَ ﴿۱۳﴾
 النساء ، هاته خواری، دیسان عومهر خوا لئی پازی بی هه مان دووعای
 کرد، دواپی که نایه تی، ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ
 وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۱۴﴾ المائدة،
 هاته خوار عومهر خوای لئی پازی بی گوتی، ((اللَّهُمَّ اٰنْتَهَيْتَا
 اٰنْتَهَيْتَا))، واته: نهی خواپیه! وازمان هیئا، وازمان هیئا.

جا لیږدهدا هه نډیک له توږمرهوانی قورن ان گوتوویانه: نهو
 نایه ته ی کوټای که له سوورپه تی (المائدة) دا هاتوه هه موو
 نایه ته کانی پیښی (نسخ) کردوونه و! به لام له راستیدا وانیه، هېڅ
 پیوېست به باسکردنی نه سخ ناکات، چونکه خوا له نایه ته که ی
 سوورپه تی (النحل) دا دمه رموی: بهرهمی خورماو ترئ، شه پرابو
 رزقیکی باشی لی دروست ده کهن، که دیاره نه ووش وایه، نه وه
 پیوېستی به (نسخ) ناکات، خوا به یانی شتی که ده کات که له واقعیدا
 هه یه. ننجا نه ویدیکه ش که دمه رموی: دهریاره ی شه پرابو قومار
 پرسپارت لی ده کهن بلئ: گونا هیکی گهرمیان تی دا هه یه و هه نډی
 سوودی خه ټکیش، که دیاره نه ووش هر به یانی واقعیه و شه پرابو
 قومار، گونا هیکی گهره و هه نډی سوودو بهرزه و مندیان تی دایه که
 بازرگانی پیگردنیانه.

نه وه ی سیپه میشیان که دمه رموی: به سهرخوښی نوږ مه کهن!
 پیوېست ناکات بلئین (نسخ) بوټه وه، چونکه ئیستاش و نه بېت
 به سهرخوښی نوږکردن په و بېت! به سهرخوښی نوږکردن هر

۲- لە قۇئاغى دووھەدا خوا ﷻ ھەرمووی: ﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا...﴾ (الحج ۶۰)، واتە: مۆلەت درا بەوانەى کە زوئەیان لى دەکرئ، ھەلبەتە: مۆلەت درا، یانی: لەسەریان ھەرز نیه، بەلام بۆیان ھەبە، ئەو قۇئاغى دووھە.

۳- ۱۹- لە قۇئاغى سییەدا خوا ﷻ ھەرمووی: ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقْتَلُونَكُمْ وَلَا تَعْدُوا إِيَّاهُ اللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (الحج، ۱۹)، واتە: ئەوانەى لە دژتان دەجەنگن لە رڤى خوادا لە دژیان بجەنگن بەلام دەستدریژی مەکەن، بێگومان خوا دەستدریژکارانى خۆشناوین. کەواتە: لێرەشدا پێویست ناکات بۆلین: ئایەتەکانى ھەرزبوونی جەنگ و جیھاد ئەوانەى پێش بەوانەى دواى نەسخ بوونەتەو! چونکە مسوئەلەمان ھەركاتیک توانیان نەبوو، ئەگەر کافر زوئەشیان لى بکات ھەر دەبێ دەستى خۆیان بگێرنەو و سەبر بکرن، ئنجا دواى کە توانیان ھەبوو، بەلام تواناکەیان ھێندە نەبوو چاک قوئى لى ھەلبکەن، ئەو تەنیا مۆلەتەو بۆیان ھەبە جەنگ و جیھاد بکەن، بەلام لەسەریان ھەرزنیە، بەلام دواى ھەركات لە توانیان دا ھەبوو لەسەریان پێویستە، کەواتە: ﴿لَا تُكْفِرُوا بَأْسًا﴾ ناکۆکی و تێگێرانیک لە نیوان ئەو سى حوکمەدا نیه، تاكو ناچاربین بۆلین: (ناسخ) و (مەسوخ)، بەلکو ھەركامێکیان بۆ قۇئاغ و ھەلومەرجیکى تاپەت و جیاواز لەوانى دیکەبە.

تو تر نه وهیک له باره دی نایه تی شمشره وه

وه له کوتایي نهم مهسه له یه دا به پیویستی دهرانم شتیک بلیم
 دهریاره ی نه وه، که تو یتر مردوانی قورن پئی دهلین: (آیه السیف)
 [نایه تی شمشر] که بریتیه له نایه تی ژماره (۵) پینجی سوورپه تی
 (التوبة) که به سوورپه تی (براءه) ش ناسراوه نایه ته که نه مه
 دهغه که یه تی: ﴿فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ
 وَجَدْتُمُوهُمْ وَخَذُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا
 وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾
 واته: نه گهر مانگه هه دمه گان، [واته: نه و مانگانه ی جهنگیان تیدا
 هه دمه گراوه] به سرچوون هاو به ش پهیدا که رماکان بکوژن له هر
 شوینکی ومبه ربه لتان که وتن، وه بیانگرنو ثابلو وه یان بدن، وه له
 هه موو شوینیک بۆسه یان بۆ دابنن، جا نه گهر په شیما نبوونه وه
 بۆلای خواو نویژیان بهرپا کردو زه کاتیاندا، نه وه پریان چوّل بکه نو
 بهرپان بدن، بیگومان خوا لیبورده ی به به زمی یه.

یه کیك له زانایان به ناوی (هبة الله بن سلامة البغدادي) له کتیبی
 (الناسخ والمنسوخ) دا دهلی: نهم نایه ته (۱۲۴) نایه تی (نسخ) کردوته وه،
 وه هندیکی دیکه ش له زانایان گوتوویانه: ((إِنَّ كُلَّ مَا فِي الْقُرْآنِ
 مِثْلُ: أَعْرَضَ، وَتَوَلَّ عَنْهُمْ، وَذَرَهُمْ، وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ فَتَنَاسَخَتْهُ آيَةُ
 السِّيفِ))، واته: هه موو نه وه فرمانانه ی که له قوراندان، وهک:

وازيان ليښنهو، پشتيان تيښكهو، ليښان بگهړي و وښه و ښوانه،
 نايه تي شمشير هه مووی هه لومشانندوونه وه، به لام بوچی؟ ده لښ:
 چونكه هم نايه ته موباره كه كه بي ده لښ نايه تي شمشير، هه رمان
 ده كات به مسولمانان كه له گه ل موشريكه كاندا بجه نكن، دواي
 به سهر جوونی نهو چوار مانگه كه جهنگيان تڼدا هه دهغه كراوه

به لام نه گهر ته ماشاي سياقي نهو نايه تانه بگهين كه له سهر متاي
 سوورمتي (التوبة) ومن، زور به پرووني دياره كه نهو تيگه يشته
 راست نيه، سهر متا خوا ناوا دهغه رموي: ﴿بَرَاءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى
 الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾، واته: نه مه دهريپړني حاشا
 ليكردنه له خواو پيڅه مبرمه كه يه وه ﷺ بو نهو هاوبهش بو خوا
 دانه رانه ي كه په يمانتان له گه ل ياندا هيه، كه وه كه له سياقي
 نايه ته كه ي دواي دهيزانين، نهوانه ن كه به په يمانه كه يانه وه
 پابه ندين و هه رچهنده په يمانيان له گه ل مسولمانان دا هيه،
 به لام هه دهره فتان بو پكېكه وي، زهره له مسولمانان ددهن و
 خيانه تيان لي دهكن، پاشان له نايه تي دووه دا دهغه رموي:
 ﴿فَسَبِّحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَلَمُوا أَتَكْفُرُونَ﴾، واته: هه رچه
 برون نازادبن [نه ي هاوبهش بو خوا دانه ركان و نهو كا هه رانه ي كه
 په يمانتان له گه ل مسولمانان دا هيه، به لام به په يمانه كه وه پابه ن
 نين چوار مانگ موله ته برون] به بزانن كه نيوه خواتان پي
 دهسته وسان ناكړي، وه خوا كا هه ران سهر شوپ دهكات، نجا له نايه تي
 سيهم دا دهغه رموي: ﴿وَأَذِّنْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ

الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ. فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَلِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عِزٌّ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ

أَلِيمٍ ﴿٢﴾ التوبة : واته: نهغه ناگدار کړدنه وه په له خوا و له
پهغه مېرکه په وه ﷺ بؤ خه لک له پوژی حه جی گه ورمدا (واته:
پوژی راوه ستانی عمرهغه) که خوا و پهغه مېرگی خوا بهرین و هیچ
په یوه نډیپان نیه به هاو بهش دانه رانه وه، جا نه گهر گه پرانه وه (چ له
شیرک گه پرانه وه بؤ نیمان و ته وحید، چ له خیانه ت و پیمان
شکاندنه وه گه پرانه وه بؤ نیلتیزام به پیمان)، نه وه بؤ نیوه چاکتره
وه نه گهر پشنتان هه لگرد، نه وه بزنان که نیوه خواتان پی
دهسته و سان ناکړی و دهر باز نابین له دهستی خوا، موژده بده
به وانه ی بی پروان به سزایه کی به نیس و ژان، پاشان له نایه تی
چواره م دهغه رموی: إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ
يَنْقُصُوا شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْهِمْ عَهْدُهُمْ إِلَىٰ

مُدَّتِهِمْ... ﴿١﴾ التوبة، واته: جگه له و هاو بهش دانه رانه ی که
په ایمانتان له گه لیا نډا به ستوه و، هیچ که م و کو پریان نه بو له
په ایمانیان له گه ل نیوه داو، هاوکاری هیچ دوژمنی کی نیوه شیان
نه کړدوه له دزی نیوه، نه وانه په ایمانیان له گه ل ته و او بکه ن و وختی
خوی. که واته: نایه ته که ی پی شی که دهغه رموی: ﴿بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ ﴿١﴾ التوبة، مېه ست پی
نه و موشریکانه ن که په ایمانیان له گه ل مسولمانان هیه، به لام پیوه ی
پابه نډنن، به لام نه وانه ی که به په ایمانیان هیه یانه و پابه نډن:

﴿فَاتَّبَعُوا إِلَهُهُمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مَدَنِيَّتِهِمْ﴾، واته: په پيمانيان له گهال ته و او بکهن، لا نه و کاته ی که بپارتان داوه پیکه وه شهر نه کهن ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾، واته: بپگومان خوا پاريزکارانی خوشده وئ، نجا له نايه تی پينجه م دا دمه رموی، ﴿فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ﴿٥﴾، واته: جا نه گهر نه و چوار مانگه به سرچوون، که جهنگيان تیدا قه دهغه کراو، [له گهال نه و موشريکانه دا که په پيمانتان له گهاليان هه وه نازادييان دراومتی بؤ نه وه ی بیر له وه زعی خويان بکهنه وه داخو مسولمان دهن، يان پابه ند دهن به په پيمانه وه يان نا؟! که واته: نه و موشريکانه ی که ده ی بکوژين کامانه؟! نه وانه که په پيمان ده شکن و پابه ندنن به په پيمانه که يانه وه]، نه وه هاو بهش بؤ خوادانه رماکان له هر شوینیک به رده ستان که وتن بيانکوژن و بيانگرن و نابلو و ه يان بدن و له که ميندا بؤيان دابنیشن، به لام نه گهر که رانه وه بؤ لای خواو نوژيان به رپاکردو زهکاتيان دا، نه وه رځيان به ريدن، بپگومان خوا ليبورده ی به به زمی یه.

که واته: نايه تی شمشير فهران ناکات که له گهال هه موو موشريکه کان و هه موو کافران دا جهنگ بکری، به لکو ته نيا، له گهال نه و کافرانده دا که په پيمانيان له گهال مسولمانان دا هه وه په پيمانه که يان شکاندومو خيانه تيان کردو، نه ویش دوا ی نه وه ی که چوار مانگ

موټه تيان د دهرېټې، بۆنه وهی نه هلی کوفر مسوټمانان تۆمه تبار نه که نه به وه که خاومن په یمان نین، وهک له سووړه ټی (الأنفال) یش دا خوا دمفرموی: ﴿وَأِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَأَنِذَ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾ الأنفال، واته: نه گهر مه ترسییت هه بوو له کومه ئیک که په یمان نه که ئیاند هه یه، (که په یمان بشکینن و غه درو خیانه ته ت لیکن) په یمان نه که یمان و ید ه و و ناگاداریان بکه وه (که ئیمه په یمان نه له نیواند نه ماوه) بیگومان خوا ﷺ خائینان و په یمان شکینانی خوشناوین.

که واته: نه وه که ناویشیان له و ئایه ته ناوه (ئایه ته شمشیر) نه ویش وایه، چونکه راست نیه که فهرمانی کردی شهر له گهل هه موو کافران دا بکری به موته قی، به لکو ته نیا نه و کافران هی که په یمان نه که مسوټمانان هه یه و په یمان د شکینن، جهنگ له گهل کردنیان رهاوایه، نه ما نه وهی که پابه نده به په یمان ه و، دروست نیه شپری له گهل دا بکری، به ده قی نه و ئایه تانه ی که هر له هه مان سووړه تدا هاتوون.

MediaAmserOffice

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Download Manager Plus

QR Code 1

QR Code 2

له نوره کومې پښتانه کې لیکوالان
په دې مکتبې کې خپل کتابونه خپروي

www.alibapir.net

پښتانه - عربي - انگرېزي

راځه راځئ، مکتبې ته

علي باباير / AliBapir

AliBapir

علي باباير / AliBapir

علي باباير / AliBapir

QR Code 3

QR Code 4

QR Code 5

بہشی شہم

تویرنہ وہ یہ ک لہ بارہ می چوار نمونہ لہ وئیہ تانی
 کہ زوریک لہ تویرہ رہ وانی قورپان
 بہ (ناخ و مہ سوخ) میان داناون

نمونه ی یکه م:

ثایه تی ژماره: (۱۸۰ ی) (البقرة) وه ثایه تی ژماره: (۱۱ ی) (النساء)
 خوا ﷻ دمهر موی: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ
 خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْأُولَادَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ﴾ (۱۸۰ ی)
 واته: له سهرتان پیویست کراو. همرکاتی که یکه یکتان مردنی گه یشته
 سهری، نه گهر مالیکی به جی دمه یشت، که وه سیمت بکات بو بابو
 دایکی و بو خزمان به شیوه یه کی په سند، نه وه هه قیکه له سهر
 پاریزکاران. ثایا نه م ثایه ته، ثایه تیکی کارپی کراو (محکم) ه، یاخود
 ثایه تیکی لابر او (متسوخ) ه؟ زور له زانایان نه م ثایه ته یان به
 (متسوخ) داناو. دیار هندی کیش به (محکم) یان داناو. جا لیږده دا
 به کورتی نه م مه سه له یه دهنویژینه وه. سهر تاش به کورتی له باره ی
 (متسوخ) (محکم) وه ده لاین:

(متسوخ): واته: نه م ثایه ته همرجه نده بیژده گانی ماونه ته وه.
 به لام وهک وکومو کارپی کړدنی لابر او.

(محکم): واته: ثایه ته که هر له شوینی خویه تی و وهک چو ن
 بیژمه گانی ماون، نیومړۍ وکومو کارپی کړدنی شی هر له جی
 خویه تی.

جا دیار ه من پای دوومم پی راسته، نهک هر به نسبت نه م
 ثایه ته وه، وهک له رابردو دا گوتو ومانه، به لگو به نسبت هه موو نه و
 ثایه تانه ی دیکه شه وه که که م و زور له نیو توپژهره وانی قورشان دا
 مشت و مپیان له سهره، که نسخ کرابنه وه یاخود نسخ نه کرابنه وه،

ۋە من ھېم وايە ۋەك چەندان چار گوتوۋمانە: ھېچ ئايەتتەك ئىستاكە
لەم قورغان ۋە (مىسقىي) ھى بەردەستمان دا نىيە، ۋە (مىسقىي) بىۋ
كارى پېنەكرى، ئىنجا با تەماشى بىكەين، داخۇ ئەم ئايەتە زانايان
چۇنئان قىسە لەسەر كىردۈۋە؟ (الفرطبي) ئە بەرگى (۲)ى
تەفسىر مەكەيدا بە ناۋى (الجامع لأحكام القرآن) ئە لاپەرە (۲۳۳)دا بە
شېۋەيەكى پوختە (خلاصة) ھىناۋىيەتى ۋە دەلى: ((قيل منحهمة
معناها خاص بالوالدين الذين لا يرثان الكافرين والعبدن وبسبب
القتل، وفي القرابة غير الورثة قال الضحاك وطاوس والحسن و
اختاره الطبري، وعن الزهري أن الوصية واجبة فيما قل أو كثر،
وقال ابن المنذر أجمع كل من يحفظ عنه من أهل العلم على أن
الوصية للوالدين الذين لا يرثان والأقرباء الذين لا يرثون، جائزة))،
ۋاتە: رايەك ھەيە دەلى: ئەم ئايەتە موحكەمە (ۋاتە: (مىسقىي)
نىمە كارى پى دەكرى)، بەلام ماناكەى تاييەتە بەۋ دايك ۋە بابانەى ۋە
مىرات ناگرن، ۋەك دايك ۋە بابىكى كافىر^(۱) [ئىنسانىكى مىسولمان
ھەيە، كوپتەكە، كچىكە، دايك ۋە بابى كافىر، ۋاتە: بۇ خۇي مىسولمان
بوۋەۋ دايك ۋە بابى جوۋلەكەن، يان نەصرانىيىن، يان ھاۋبەش بۇ خوا
دانەرن، يان مولھىدن، يان ھەرجى ھەن، ديارە كافىر مىرات ئە
مىسولمان ناگرى، جا ئەم ۋەسىيەتە بۇ ئەۋ دايك ۋە بابانەيە]، ھەروەھا
دايك ۋە باب ۋە كۆپلە بن، دىسان مىرات ئە مىنداللىكى ئازاد ناگرن،
ھەروەھا باب ۋە دايكىك بە ھۇي ئەۋەۋە كە مىنداللىكى خۇيانايان
كۈشتۈ مىراتى لىناگرن، ۋە خىزمايىك كە مىراتگر نەبن، (ئەۋانە
ھەموۋيان) ۋەسىيەتيان بۇ دەكرى، ئەۋە راي ضەحكاك ۋە طاۋوس ۋە

(۱) ئەۋەى نىۋان كەۋانەكان پوۋنكر دىنەۋەى مەنە.

حہسہنی بہسپییہو تہ بہرپیش ٹہم پایہی ہہ ٹبژاردوہ، وہ زوہریی دہلئ، ہہرکہس مردو مائی لہ پاش بہ جیما، فہرژہ لہسمری و ہسیہت بکات، کہم بی بان زور بی، (ابن المنذر) پش دہلئ، ہہموو ٹہوانہی کہ زانیاریان لیومر گیراودو قسہیان لی پویامت کراوہ لہ زانیان، لہسہر ٹہوہ یہک دہنگن کہ بابو دایکک وہ خزمانیک کہ میرات ناگرن، و ہسیہت کردنیان بؤ دروستہ.

ثنجا ٹہم فہرماپشتہی پیفہمبہر ﷺ کہ فہرموویہتی: ((إِنَّ اللَّهَ مَا أَعْطَى لِكُلِّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ ﷻ وَصِيَّةَ لَوَارِثٍ)) (رواہ ابو داؤد برقم: ۲۸۷۰)، وابن ماجہ برقم: (۲۷۱۴)، عن أبَا أَمَامَةَ ﷺ، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِي فِي (إِرَوَاءِ الْغَلِيلِ) برقم: (۱۶۵۵)، واتہ: بیگومان خوا مافی ہہموو خاومن مافیکی داومو میراتگر و ہسیہتی بؤ ناگری.

ٹہوہ لیومدا مہبہست کہسیکہ کہ میرات بگری ٹہوہ دروست نیہ و ہسیہتی بؤ بگری، بؤ نموونہ بابیک کہ خہریکہ ہمرئ، نابئ و ہسیہت بکات بؤ میراتگریک، بہ ٹکو دہبی و ہسیہتہکہ بکات بؤ خزمانیک کہ میراتناگرن، ثنجا پایہکی دیکہی توپژرہوانی قورٹان ہہیہ کہ یہکک لہوانہ (ابو مسلم الأصفہانی) یہ رحمتی خوای لیبی، کہ ٹہوہ پی وایہ (تسخ) لہ قورٹاندا ہمر نیہ، ٹہم ٹایہتہ بہ دوو شیوی دیکہ مانا دہکاتو بہ دوو شیوہ مانا کردنش ہیج پیویست ناکات باسی نہسخ بگری:

مانایہکیان ٹہومیہ دہلئ: ((مَعْنَى هَذِهِ آيَةِ كُتِبَ عَلَيْكُمْ مَا أَوْصَى بِهِ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ تَوْزِيَةِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ مِنْ قَوْلِهِ: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرِ مِثْلَ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ ...﴾ النساء، أو كُتِبَ

على المحتضر أي يوصي للوالدين والأقربين بتوفير ما أوصى به الله عليهم ان لا يتقص من أتصابا لهم))، واته: مانای نهه نایه ته: نیوه له سهرتان پیویست کراوه نه وهی که خوا وهسیه تی پیکردوون، بدری به بابو دایک و به خزمان له سوورم تی (النساء) دا، پییان بدری، که دم فهرموی: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ ...﴾ النساء، ١١ کۆتایی نایه ته که واته: نه وهی که خوا له ویډا وهسیه تی کردوه، خوا له سهری پیویست کردوون، که نه وه وهسیه ته جیبه جیکه ن [نه وه مانای په که می].

[مانای دووه می] یان مه به ست پیی نه وه میه که سی که که وتوته سهر و حده ی مردن له سهری پیویست کراوه، که پاسپیږی بؤ بابو دایک و بؤ خزمان، نه وهی که خوا وهسیه تی پیکردوه ناموژگاری پی کردوه [له سوورم تی (النساء) دا]، پییان بدری هر که س به و پییه ی که خوا بؤی دیار ی کردوه، میراتی خوی و مر بگری و لییان که نه که ریت ته وه^(١).

ننجا (ابو مسلم الأصفهاني) ده لی: ((ولا منافاة بين ثبوت الميراث للأقرباء مع ثبوت الوصية فالميراث عطية من الله تعالى، والوصية عطية ممن حضره الموت)) [نیمه له رابردوودا باسمان کرد، که (نسخ) نه وه میه له نیوان دوو نایه تی قوراندا تیگی رانی که

(١) جیاوازی دوو مانایه که ش نه وه میه، که له په که میاندا دو ټراو (مخاطب) که س وکاری مردووه که ن، و له دوو میاندا خودی بابای بهرمو مردن جووه.

ههبێ، كه چار نهكړی، واته: تێكگیرانیکی وههابی ناچاربین بڵێین، یهكێكیان (متسوخ) ه و نهویدیكه (ناسخ)ه، ئنجا لێرهدا (ابو مسلم) دهلی: له نیوان ئهوهدا، كه میرات دیاریكراوه بۆ خزمان، لهگهڵ ئهوه كه وهسیهت بكری بۆ خزمان، تێكگیران نیه، چونكه میراتهكه بهخششی خوایهو وهسیهتهكهش بهخششی ئهو كهسهیه، كه خهريكه بمری، بۆ وینه: دایك و باب ههركامیان شهش یهك دهگرن له كورپان، یان له كچیان، كه دهمری، ئهگهر مندالی ههبێ، جا ئهو كورپ یان ئهو كچه دمتوانی وهسیهت بكات بلی: وێرای شهش یهك، با له سییهکی مالد، ئهو ئهندازمیهی دیکهش بدری به بابو و ئهو ئهندازمیهی دیکهش بدری به دایكم، كهواته: تێكگیران نیه، له نیوان ئهوهدا، كه میراتیش بگیری و وهسیهتیش بۆ ئهو ئینسانه بكری، كه زیاد له میراتیش ئهندازمیهکی دیکهشی بدریت.

ئنجا گریمان ئهگهر تێكگیرانیش ههبێ، واته: ئهو فهرمایشتهی پێغمهبر ﷺ بهبهلگهی بهیئریتهوه، كه فهرموویهتی: ((إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَى لِكُلِّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ فَلَا وَصِيَّةَ لِرِثَاءٍ)) (رواه أبو داود برقم: ٢٨٧٠)، وابن ماجه برقم: (٢٧١٣)، عن أبا أمامة رضي الله عنه، وصححه الألباني في (إرواء الغلیل) برقم: (١٦٥٥) و ئهگهر فهرموودهكهش راستبێ له رووی سهنهدهوهو قسهی پێغمهبر ﷺ بێ و دروست نهبێ كهسێك میرات بگیری وهسیهتی بۆ بكری، دیسان ئیمه ههه ناچارنین بڵێین: ئایهتهكه (متسوخ)ه بۆچی؟

چونكه: ئهگهر بۆ ئهو خزمه یان دایك و بابهی میرات دهگرن، دروست نهبێ وهسیهتیان بۆ بكری، بهلام جووره بابو دایکی دیکه ههیه، كه كافرن و دروسته وهسیهتیان بۆ بكری، یان بابێك یان

دایکیک که کوردهکې خوی دهکوژی پان کههکې دهکوژی و، لهسهر پای زور له زانایانیش کوژم میرات له کوژاو ودرناگری، نهو که دهکړی وهسیهتی بؤ بکړی، دیسان نهگهر خزمی وا ههن میراتیان بؤ دیاریکراوه، خزمی واش ههن که میرات ناگرن، وهک خوی پهرومردگاریش باسی کردوه.

پاشان (ابو مسلم الأصفهانی) دهلی: ((ولو قدرنا حصول الثأفة لكان يمكن جعل آية الميراث مخصصة لهذه الآية، وذلك لأن هذه الآية توجب الوصية للأقربين ثم آية الميراث تخرج الوارث ويبقى القريب الذي لا يكون وارثا داخلا تحت هذه الآية فكل من كان وارثا لم يجز الوصية له، ومن لم يكن وارثا جازت الوصية له لأجل صلة الرحم))، واته: نهگهر گریمان، داماننا هم دوو نایهته، [نایهتی ژماره (۱۱)ی سوورپمتهی (النساء)و هم نایهتهی که نیستا خهریکی توژیینه و مینی له سوورپمتهی (البقرة)] تیگگیرانیشیان له نیواندا ههبی، نهو کاته دهلیین: نهو نایهتهی که باسی میرات دهکات [(۱۱) له سوورپمتهی (النساء)دا] هم نایهتهی نیړه که باسی وهسیمت دهکات تایهتهی (تخصیص)ی دهکات، بهمجوره، هم نایهته وهسیهتکردن بؤ خزمان بهگشتی فهرز دهکاتو، نایهتی میراتیانیش نهوانهی میراتگرن لهو حوکمه یان دهباته دمری و، دهمیننهو نهو خزمانهی که میراتناگرن، هم نایهته دمیانگریته و واته: ههرکه سیک میرات بکړی وهسیهتکردنی بؤ دروست نیه، بهلام نهوهی میراتگر نهو و دروسته وهسیهتی بؤ بکړی، له بهر په یوهندی خزمانهتی، به کورنی: هه موو نهو خزمانهی که میراتناگرن، هم نایهته که باسی وهسیمت دهکات دمیانگریته و و دروسته وهسیهتیان بؤ بکړی،

له بهر چی؟ له بهر په یوهندی خزمایه تی، چونکه: خوا ﷺ له جهند شوښنیک له قورانداسی په یوهندی خزمایه تی کرده گډه دهی مسولمان چاکه له گهل خزماندا بکات، بډ وینه: له سوورپتی (النساء) نایه تی ژماره (۱) دا دمه رموی: ﴿... وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ النساء، واته: پاریز لهو خواپه بکهن که شتی پی له په کتر داوا دمکهن، وپاریز له رحم و خزمایه تی بکهن (واته: مه پچرینن) بیگومان خوا به سهرتانه وه چاودیره.

هرودها له سوورپتی (النحل) نایه تی ژماره (۹۰) دا دمه رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ ...﴾ النحل، واته: خوا هرمان دمکات به دادگری و به چاکه کاری و به به خشین به خرمان. که لیردا به خشین به خرمان، واته: له پی و مسیه ته وه^(۱).

ثنجا نیمه نیستا دهرسین: نایا نه وهی گډه هم نایه ته ی سوورپتی (البقرة) نه سخ کردوته وه که باسی و مسیه ت دمکات، کام نایه ته یه؟ نه گهر مه به ست نایه ته که ی سوورپتی (النساء) بی، نایه تی ژماره (۱۱)، نه وه تی کناگیرین، چونکه نهو باسی هندیک له خرمان دمکات که میراتیان بډ دیاریکراوه، به لام خرمی دیکه دهمینه وه که میراتیان بډ دیارینه کراوه، و مسیه ته که ش بډ نه وانه، نه وه له لایه ک.

هرودها وه گوتم بابو دایکیش هندیک جار میرات ناگرن، دیسان نه وانیس دگرته وه، که واته: له ویشدا تی کگیران نیه و

(۱) برونه: (التفسير الكبير) (مفاتيح الغيب) لفخرالدين الرازي، ج (۳)، ص (۵۲).

ناگونجی بَلّیین: ئایەتەگەى سوورەتى (النساء) ئەوھى (البقرة)ى
(نسخ) کردۆتەو، ۋە ئەگەر مەبەست پىی [واتە: (ناسخ)ى
ئایەتەگەى (البقرة)] ھەرمايشتەگەى پېغەمبەر ﷺ بى، دەلّیین:
یەكەم: ھەرمايشتى پېغەمبەر و سوننەتى پېغەمبەر ﷺ ئەسەر پرای
زۆرئك لە زانایان، ئەگەر تەنانەت سوننەتى مۆتەواتیریش بى،
قورپانى پى (نسخ) ناکریتەو، وەك (الشافعي ۋ سفیان الثوري) ۋ
كۆمەلّیک لە زانایان پرایان وایەو ئەم ھەرموودەش ھەرموودەى
(احاد)و مۆتەواتیر نیه، ئنجا دیسان ناشگونجى ئەم ھەرمايشتەى
پېغەمبەر ﷺ ئایەتەگە (نسخ) بکاتەو، تەنانەت ئەسەر پرای
ئەوانەش كە دەلّیین: سوننەت قورپان (نسخ) دەکاتەو، چونکە باشە
ئەو داماونا میراتگريک كە میرات دەرگى وەسیەتى بۆ ناکرئ، ئەدى
خزمیک کە میرات ناکرئ و میراتى بۆ دیارى نەکراو؟ ئەوکاتە
بىگومان دەگونجى وەسیەتى بۆ بکرئ، دیارە ھەندیکیش لە زانایان
گوتوویانە: ئەم ئایەتە کە باسى وەسیەت دەکات، بە کۆ دەنگى
زانایان، وەك قورپوبى و کۆمەلّیک لە زانایان ھیناویانە (نسخ)
بۆتەو، بەلام بەراستى ئەو شتیکى سەرە! چونکە کۆدەنگى
زانایان (اجماع العلماء) ئەوھى كە لە دواى پېغەمبەر ﷺ ئەسەر
پرایەك پیک ھاتبن، جا لە دواى پېغەمبەر ﷺ جۆن دەگونجى قورپان
(نسخ) بێتەو؟ بىگومان ئەو شتیکى زۆر دوورە لە عەقل و
(منطق)دە!!

کہواتہ: کورتی فسان ٹمویہ: ٹم ٹاہتہ موکھمہو لہ جیٹی
خوی دایہو مہنسووخ نیہ، تہنیا ٹموندہ ہمیہ ٹاہتہ کھی سوورہتی
(النساء) ہمنڈیک کھی ہلاواردوہ جیای کردوٹہو۔ ۱۱۱ حوکمی

نهم نایه ته ی سوورم ته ی (البقرة) ی تایبته کردوه به که سانیکه وه که میراتیان بؤ دیاری نه کراوه، ته نیا نه وان بؤ یان هه یه و مسیه تیان بؤ بکری، نه ویش له سهر پای نه وانه که ده لئین؛ هه رمووده که راسته، به لام نه گهر هه رمووده که راست نه بیته، نه وه نه وکاته به و شیوه یه که دوو ته فسیری دیکه مان بؤ نایه ته که کردن، ده گونجی مه به ست نه ووبی که وهك چؤن نه ندازه یه ك مال به میرات دیاری کراوه، به و مسیه تیش نه ندازه یه ك دیاری بکری، بؤ وینه؛ نه وه که سه ی هشت یه ك ده گری، شش یه ك ده گری، سییه ك ده گری، به و مسیه تیش نه ندازه یه کی دیکه بگری، که نه وکاته میراته که به خششی خویوه نه ووش که به و مسیه ت دهیگاتی، به خششی نه وه که سه یه که خه ریکه دنیا به جی ده هیلی و کوچی دواپی ده کات.

نمونه ی دووهم:

نایه ته ی ژماره ۱ (۲۳۴) ی (البقرة) و نایه ته ی ژماره ۱ (۲۴۰) ی هه مان سوورم ته که نهمه دهق و مانای هه ردو وکیان:

۱- ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ مِنكُمْ وَيَدْرُونَ اَزْوَاجًا يَرْتَضُونَ اَنْفُسَهُنَّ اَرْبَعَةً اَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْنَا فِيمَا فَعَلْنَ فِي اَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ البقرة، واته: وه نه وانه تان که ده مرئیرین ■ هوسه ران به جی ده هیلن، هوسه ره کانیان چوار مانگو ■ شهو چاوهر وان دهن و خویان مه رزم ده گهن، جا هه ر کات که هشتنه کاتی دیاری کراویان، نه وه هیچتان له سه رنیه له ودها که به شیوه یه کی په سه ند له خودی خویاندا ده یکه ن

(واته: نهگهړ خویان برانننه وو به مهبهستی شووگر دنه وه) وه خوا شاره زایه به وهی دهیکن.

۲- ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (البقرة، واته: و لهوانه تان که دهرنرېن و هوسهران به جی دهیلن، با و هسیت بو هوسهرانیان بکن که به بی و هدرنن، ماوهی سائیک شوینی هوانه وو گوزمرانیان دابین بکړی، جا هرکات خویان دهرچوون، نه وه نپوه هیچتان له سر نه، له ودا که به شیوه کی په سهند له باره ی خویانه وو دهیکن، (مادام عیدده ی پتویستیان ته او بووبی)، و خوا زالی کار به جییه.

خوا که دهرموی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ﴾ زور له زانیان گوتویانه هم نایه ته (نسخ) کراوته وه به نایه تی پېشوو، که دهرموی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا يَرِثْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾، هم نایه ته (۲۴۱) دهرموی، لهوانه تان که دهرنرېن، و هوسهران که له دوی خویان به جی دهیلن، با له سره مهرگدا و هسیت بکن بو خیزانه گانیان، بونه وهی ماوهی سائیک نان و نه هه هه یان بکېشری و له ماله که یان نه برېنه دهری، نایه تی پېشووش ژماره (۲۴۴) دهرموی، نافرمتیک که میړدی دهری جوار مانگو د شو له عیدده دهری، نه مهشیان دهلی: سائیک، بویه زور له زانیان گوتویانه: هم نایه ته

بە ئايەتتە پېشووگە نەسخ كراۋمىتە، واتە: ھەرچەندە ئەۋى دېگە
لە پۈۋى پېزىبەندىيەۋە ئە پېشەۋمىيە، بەللام ئەۋيان (ناسخ) ۋە
ئەمەيان (منسوخ)!

جا ۋەك پېشتىر گۈتم كە من قەناعەتم وايە، ۋەك زۇرئىك لە
زانايان قەناعەتيان وايە، ھىج ئايەتلىك لە قورئاندا نىيە (منسوخ)
بىت، واتە: ھىج ئايەتلىك لە قورئاندا نىيە كە ئىشى پى نەكرىت،
ئەدى چۇن ئەۋ دوو ئايەتتە پېكەۋە دىگۈنچىن؟!

پاستىيەكەى ئەۋمىيە، ئەم ئايەتتە (۲۴۱) دەفەرمۇي: ئافرىقا مافى
ھەيە ماۋى سائىك لە مالى مىردىدا بىمىنىتەۋە ۋەك مىردەكەى
ۋەسىيەتى بۇ بىكات، ياخود كەس و كارى مىردەكەى ئامادە بن،
ئافرىتەكە ئەۋى بۇى ھەيە، واتە: ئافرىتەكە ۋى بۇ چاكەۋ بۇى
ھەيە سائىك بىمىنىتەۋە، ۋىپراى ئەۋى كە چوار مانگو ۋە
شەۋەكەۋ لە عىددەدا دىمى، بە چوار مانگو ۋە شەۋەكەۋ، ماۋى
سائىك لە مالى مىردە مردوۋەكەيدا بىمىنىتەۋە ۋە مەسرىشى
بىكىشىرى ۋە پېزىشى لى بىگىرى ۋە خىزمەتى بىرى، بۇ مىردەكە ۋە چاكە
ئەۋ ۋەسىيەت بىكات، بەللام لەسەر ئافرىتەكە پېۋىست نىيە سائىك
بىمىنىتەۋە ئەدى چوارمانگو ۋە شەۋەكە! ئەۋە ۋەجىبە، ۋە ئەمەيان،
ۋاتە: ماۋى سائىك سۈننەتتە، كەۋاتە ئەۋە دوو ئايەتتە تىكناگىرىن ۋە
ئەۋە ۋەك ئەۋە وايە يەككىك بىت بۇ لام بلى: ئەۋەندەم پارە ھەيە،
دەلىم: كاكە گيان تۇ ئەۋەندە زەكاتەت لىكەۋتەۋ، بۇ ۋەنە: (۱۰۰۰۰)
ۋەزار دىنار زەكاتەت لىكەۋتەۋ، بەللام ئەگەر (۲۰۰۰۰) بىست ھەزار
دىنارىشى لى بەدى، ئەۋە ئەۋ (۱۰۰۰۰) ۋە ھەزارەى بەخشىن ۋە خىرە
بۇخۇت دىكەى، بەللام ۋە ھەزارەكەى دىكەيان ۋەجىبە ۋە دىبىت
بىدەى، لىرەش ئەۋ ھەۋت مانگو بىست پۇزە زىادەيە، كە ژن لە

مالی میړدی ومفات کردوو دهمینیتهوه، نهوه نهگهر وا بکات بوۍ
 باشه، وه نهگهر پیاوکه وسمیه تی بو بکاتو بلۍ: ماوهی سائیک با له
 مالدا بمینیتهوه بو وی وا باشه، بو کس وکاری وا باشه، به لام
 هیچیان مولزدم نین به ووه، به لام نافرته که مولزدمه، وه نهوانی
 دیکه ش مولزدمن به ووی که چوار مانگو ده شهو نافرته که له
 عیددهدا بیټ، دپاره هیچ کاتیکیش واجب و سوننه تیک ناگیرن،
 که ده لئی: نهو شته نهو مندهی واجب و نهو مندهی سوننه ته، هیچ
 پیویست ناکات بلئی: نهو واجب نهو سوننه تهی نه سخ کردوتهوه،
 لهو باره شهوه له: (المصباح المنیر فی تهذیب تفسیر ابن کثیر،
 ص ۱۷۷) دا نهو دمقه هاتوه، ((وروی البخاری عن مجاهد)) وَالَّذِينَ
 يُتَوَقَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا، قال: كانت هذه العدة، تعتد عتد
 اهل زوجها واجبة، فأنزل الله: وَالَّذِينَ يُتَوَقَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ
 أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَّتَعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا
 جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ، قال:
 جعل الله لها تمام الستة سبعة أشهر وعشرين ليلة وصية، إن
 شاعت سكنت في وصيتها، وإن شاعت خرجت)) (رواه البخاري برقم:
 ۴۵۳۱))، واته: بوخاری له موحاهیدهوه دهگیرپتهوه که نهو نایه تهی
 پیښی که دمهرموۍ، نهوانه ی که دمهرنو له دواۍ خوۍان زن
 بهجی دهیلن، چوار مانگو ده شهو چاوهړی دهکن، فهرمووی: نهوه
 نهو عیددهیه که واجب لهسر نافرته له لای کس وکاری میړده
 ومفات کردوه که ی نهو عیددهیه تیپه پرنیت، دواۍ خواۍ نهو
 نایه تهی نارو خوارۍ، که دمهرموۍ: وَالَّذِينَ يُتَوَقَّوْنَ مِنْكُمْ

وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتْلَعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ ۚ، خوا
 بوی کرده سالیکی تهواو، ههوت مانگو بیست شهو له گهڼ چوار
 مانگو ۱۱ شهو دهگاته سالیکی تهواو، نهومش وهک وهسیه تیک
 نافرمته که نه گهر بیهوئ به پئی وهسیه تی میړده که ی داده نیش له
 مالی میړده که ی، ۱۲ نه گهر نه شیهوئ دواي چوار مانگو دمه وه که
 مالی میړدی به جی دمه یلی.

(نه بو موسلیمی نه صفة هان) یش هر راپه کی له م جوړه ی هه یه
 که ده لی: نهو چوار مانگو ۱۱ شهو پټو یسته، به لام ماوه که دیکه ی
 نهو ساله، واته زیاده ۱۱ چوار مانگو ده شهو، شتیکی په سهندو چاکه
 که هه م میړد نهو وهسیه ته بکاتو هه م نافرم تیش نهومنده
 بمینیت هوه ۱۱ جا له وبارموه ده لی ت: ((وَالسَّبَبُ أَنَّهُمْ كَانُوا فِي زَمَانِ
 الْجَاهِلِيَّةِ يُوصُونَ بِالثَّقَفَةِ وَالسُّكْنَى حَوْلًا كَامِلًا، وَكَانَ يَجِبُ عَلَى الْمَرَأَةِ
 الْإِعْتِدَادُ بِالْحَوْلِ فَبَيَّنَ اللَّهُ تَعَالَى فِي هَذِهِ الْآيَةِ أَنَّ ذَلِكَ غَيْرُ وَاجِبٍ))^(۱)
 واته: هوئ نهومش ۱۱ خواي زاناو شارمزا نه موی نار ۱۱ خوارئ، نهوه
 بوو ۱۱ له سه رده می نه قامیدا ۱۱ وهسیه تیان ده کرد، که دمیج نافرم ته که
 سالیکی تهواو بمینیت هوهو، نهفه قه ی بکیشرئ و ماوه ی نهو ساله
 تهواومش نافرم ته که له سه ری پټو یست بوو ۱۱ له عید ددها بی، [واته:
 بهرگو پوښاکي ناسای له بهر نه کات، هه تاکو ساله که تهواو دمیج]،
 جا خواي بهر ز له م نایه ته دا پوونیکر دموه که ژن سالیکی چوونه
 عیدده ی له سه ر پټو یست نیه، به لکو شتیکی سوننه ته و په سهند،
 (ته نیا چوار مانگو ۱۱ شهو که فهرزه).

(۱) (محاسن التأویل) للقاسمی، ج (۲)، ص (۲۹۳، ۲۹۴).

نموونه ی سټیهم

نایه تی ژماره: (۲۸۲) ی (البقرة) و نایه تی ژماره: (۲۸۲) ی هه مان سووړت که نه مه ش دمی همدوو نایه ته که و مانا که شیان:

۱- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن رَضَوْنَ مِنَ الشَّهَادَةِ أَنْ تَصَلَّ أَحَدُهُمَا فَتَذَكَّرْ أَحَدُهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشَّهَادَةُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلٍ ذَٰلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ مُسَوِّغٌ بِكُمْ وَأَنْتُمْ ءَالِلٌ عَلَيْهِ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾﴾ البقرة، واته، نهی نه وانه ی بړواتان هیناو ده هرکات مامه له یه کی قهرزتان بو کاتیکی دیار یکړ او له گه یه کدیدا کرد، بینووسن! وه با نووسه ریک دادگه رانه له نیوانتاندا بینووسی، وه با هیج

نووسهړنك لاملیې نه كات كه بینووسی، وهك چوڼ خوا فیری
 كردو، به ټكو با بینووسی، وه با ټهو كه سې كه هه كه هی له لایه
 دمربېرې (دانی پېدا بیڼی)، وه با پارېز له پهرومردگاری بكاتو
 هیج شتیكي لی كه م نه كاته وه (واته: له وې كه به هه رز
 ومړېده گړی)، ښجا نه گهر ټهو كه سه كه هه كه هی له لایه نه قام
 بوو، یان بېهیز بوو، یان ټهو نه یدم توانی دمربېرې، با
 سه پرېه شتیاره كه ی دادگه رانه بیلی (دمربېرې)، دوو شایه د له
 پیاوالتان به شایه بگرن، ټه گهر دوو پیاو نه بوون با پیاوړك
 دوو ئافرهت بن ټهو شایه دانه ی كه پیتان په سندن (واته:
 متمان هتان پپیان هه یه) تاكو ټه گهر په کیان هه ټه ی كرد (له و دوو
 ئافره تانه) په کیان ومبیر ټه و ی دېكه بیڼی ټه وه ټه با شایه دهكان
 هه ر كات بانگكران (بو شایه دیی دان) لاملیې نه كهن، له
 نووسینی (هه رز) بیزار مه بن گچكه بی یان كه وړه (واته: كه م بی
 یا زور) هه تا كاتی دیارېكراوی، ئا ټه وه تان له لای خوا
 دادگه رانه ترو بو شایه دیی دان راسترو له نه كه و تنه دوو
 دلپیشان نیزېكتره، مه گهر (مامه ټه كه تان) بازرگانیه کی
 ده سته جی بی، كه له نیو خو تاندا نه نجامی بدن، ټهو كاته
 گونا هتان ناكات كه نه یو ووسن، به لام هه ركات كړین و فروشتنتان
 كرد، شایه د بگرن، وه با هیج نووسهړنك و هیج شایه دك
 تووشی زیان نه كړین، (یان زیان له خاوهن مال یان هه رزداره كه
 نه دمن)، ټه گهر وابه كن، ټه وه دوو چاری لارې بوون دمبن، ټه
 پارېز له خوا بكه كن، ټه خوا فیرتان دمكات، ټه خوا به هه موو
 شتیك زانایه.

۲- ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ مَقْبُوضَهُۥٓ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَنَتَهُۥ وَلْيَسْقِ اللَّهَ رَبَّهُۥ وَلَا تَكْفُرُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْفُهَا فَاِنَّهُٓ إِثْمٌ قَلْبُهُۥ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۝٣٢﴾ البقرة، واته: وه نه گهر له سهفهري بوون و نووسهرتان جنگ نه كهوت، با (دهسته بهر كهري نهفه وتانی ههرزه گانتان) بارمته و مرگير او گان بن، جا ههركات ههنديكتان له ههنديكتان دنيا بوون (كه ههرزه كه نافه وتين و بهي نووسين و شايه دگرتن و بارمته، ههرزتان دا) با نهو كه سهي كه به نه ميندار دانراو، سپارده كه بداته وه با پاريز له خوي پهرومردگاري بكات، وه شايه ديبی دان مه شار نه وه و ههر كهس بيشاريته وه نه وه دلي گونا هبار وه خوا به وي دميكن زانايه.

كه خوي كار به جي دمه رموي: ﴿فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَنَتَهُۥ﴾، شهر به تي خوي پهرومردگار واقع بينه و ده زاني هم مو جاري نهو خه كه بو مامه له كردن بيكه وه وانيه كه ليك له گوماندا بن و مه ترسي كي شو سهر نيشه يان له گهل په كديدا هه بي، بويه حيسابي نهو حال ته شي كرده و دمه رموي: جا نه گهر ههنديكتان له ههنديكتان دنيا بوون، ياني: ههرزه كه تان نه نووسي و شايه دتان بو نه گرت و رهننتان له بهر انبه ردا و مر نه گرت ﴿فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَنَتَهُۥ﴾، نهو كه سهي له سپارده كه ي پيدراوه بيداته وه، نافه رموي: (فليؤد المدين ديته) با ههرزداره كه ههرزه كه ي بداته وه، و نافه رموي: دما خوي نه سل وايه، به لكو دمه رموي: با نهو كه سهي

که به نه میندار دانراو، سپارده که ته سلیم بکاتهو، چونکه مادام بابای قهرز دهر متمانه به بابای قهرز وهرگر دمکات و پهنی لئ وهرناگری و شایه دبی لئ ناگری و ناینووسی، مانای وایه به که سیکې باشی داناو و به نه مینداری داناو، که واته، با نه ویش به پپی گومانی خاوهن قهرز بی و نهو سپارده یه که له لایه تی له کاتی خویدا ته سلیمی بابای متمانه که رو قهرز پیدمیری بکاتهو.

ننجا هندی که له زانایان گوتوو یانه: نه م پرسته قورئانییه نهو دی پېشی نه سخ کردو تهو، واته: نایه تی ژماره: (۲۸۲) که باسی نووسینی قهرزو شایه د گرتن، دمکات، هرومه ا پرسته ی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَنَّ مَقْبُوضَةً...﴾ پېشی له نایه تی (۲۸۳) هر نه سخ کردو تهو، دیاره هندی که له زانایان و توپژمروان عاده تیان و ابووه هر خوا خویان بووه پرسته یه کی قورئانیان لئ هه لکه وئو به پوائت له گهل نهو دی دیکه تی کبگری، بو نهو دی بلین: نهو دی دووه میان نهو دی یه که میانی (نسخ) کردو تهو، به لام نیمه له رابردو ودا گوتمان: له قورئاندا (نسخ) هر نهو هیج پرسته یه کی قورئان هیج پرسته یه کی دیکه ی (نسخ) نه کردو تهو، ننجا نه گهر ته ماشا نه م مه سه له یه بکه ین به مجورمه:

کاتیک بابای قهرز پیدمیر دوو دلوه گومانی هیه له بابای قهرز وهرگر، دینووسی و شایه دبی لئ دهگری، نه گهر نووسین نه بوو، پهنیکې لئ وهرده گری، بوچی؟ چونکه لی له گوماندا یه، یا خود لی احتمال دادمیت که دواپی سه رنیشو کیشیه یان له به یندا به یدایی، نه دی نه گهر گومانی نه بوو، هیج نه گهری نه بوو و، پیویستی نه کره

نمونہ دی چوارہم :

www.alibapir.net

خوارو هومياندا باسي دهڪهين، ههرسيڪيان پيڪهو ۽ پهيوهستن،

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَئِنْ تُبَدَّلُوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ
تُخَفَّوْهُ يَخَاسِبْكُمْ بِهٖ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاءُ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۳۸﴾ ؕ اَمَنْ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ ۚ وَالْمُؤْمِنُوْنَ
كُلٌّ ؕ اَمَنْ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ ۚ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُّسُلِهٖ ۚ
وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرٰنَكَ رَبَّنَا ۖ وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ ﴿۳۹﴾ لَا يُكَلِّفُ
اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ ۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا
اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ۗ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلٰى
الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِنَا ۗ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهٖ ۚ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ
لَنَا وَارْحَمْنَا ۗ اَنْتَ مَوْلٰنَا ۖ فَانصُرْنَا عَلٰى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ ﴿۴۰﴾

واته: ههرجي له ناسمانه ڪان و زهو ڏيائيه هي خوايه، وه نه گهر نه وهي
له دمروونتان دايه دمريبخهن ڀان په نهاني بڪهن خوا (دميزاني و)
له سهری ليپر سينه و متان له گه ٿاڏا دهڪات، جا ههرڪهس بيهوي
دهيووري و ههرڪه سيڪيش بيهوي ٿازاري دما، وه خوا له سهر هه موو
شتيڪ به توانايه - پيغه مبهرو برواداران بروايان به وه هيٺاوه ڪه له
پهروردگار بيهو ۽ بوي نيرواوته خوار، ههرڪاميڪيان برواي به خواو
فريشته ڪاني و ڪٽيه ڪاني و پهمانه ڪراواني هيٺاوه (ده ٿين)، جياوازي
ناخمينه نيوان هيچ ڪام له پيغه مبهرا نييه وه، ۽ گوتيان: بيستان و
فهرمان به ريمان ڪرد، پهرووردگار مان ليپوردنت داوا دهڪهين
سهرمنجام ههر بوي لاي تويه - خوا جگه له تواناي له هيچڪهس داوا

ناکات، هه موو کهس لهو چاگانه ی دهیانکات بههرمه ندو لهو خراپانه ی دهیانکات زهرمه منده. بهروردگارمان هه رگات له بیرمان جوو یان هه له مان کرد لیمان مه گر بهروردگارمان وه قورساییه ک وه ک نهو ی خستوو ته سهر نهوانه ی پیشوومان، مه خه سهر شانمان، بهروردگارمان وه نه رکیتمان ماوئ سهر که له وزه ماندا نیه، وه بمان به خشه و بمان بووره و بهزه بیت پیماندا بی، ههر تو پشتیوانمانی، جا به سهر گو مه لی کافراندا سهر مان بخه.

ئنجای بۆ چاکتر تیگه یشتنی ههردوو ک نایهت با سهرنجی هو ی هاتنه خواره و ی ههر سیک نایهتی: (۲۸۴ و ۲۸۵ و ۲۸۶) ی (البقرة) بدمین:

خو الله دمفه رموی: ﴿لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَاِنْ تُبَدَّلُوْا مَا فِیْ اَنْفُسِکُمْ اَوْ تَخَفُوْهُ یَحْسِبْکُمْ بِهٖ اللّٰهُ فِیَغْفِرْ لِمَنْ یَّشَآءُ وَیُعَذِّبْ مَنْ یَّشَآءُ وَاللّٰهُ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ﴾ ((عن ابی هریره ر.ه.))
فال لما نزلت علی رسول الله ﷺ: ﴿لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ ...﴾ قال: فاشتد ذلك علی اصحاب رسول الله ﷺ، فأتوا رسول الله ﷺ ثم برکوا علی الرکب فقالوا ای رسول الله کلفنا من الأعمال ما تطیق، الصلاة، والصیام، والجهاد، والصدقة، وهذا أنزلت علیک هذه الآیه، فلا تطیقها، قال رسول الله ﷺ: أتريدون أن تقولوا: کما قال اهل کتابین من قبلکم سمعنا وعصیتا؟ بل قولوا: ((سمعنا وأطعنا غفرانک ربنا والیک المصیر))، قالوا: سمعنا وأطعنا غفرانک ربنا والیک المصیر، ﴿لما اهترأها القوم﴾، ذلت بها السنتهم فأنزل

الله في اثرها؛ ﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ...﴾،
 فلما فعلوا ذلك نسخها الله تعالى فانزل الله عز وجل؛ ﴿لَا يُكَلِّفُ
 اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا
 إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾، - قال: نعم - ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا
 كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾، - قال: نعم - ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ
 عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾، - قال: نعم - ﴿رَبَّنَا
 وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾، - قال: نعم - ﴿وَأَعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا
 وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾، - قال:
 نعم - ((رواه مسلم برقم: (۲۲۵)، والترمذي برقم: (۲۹۹۲)، عن
 طريق ابن عباس رضي الله عنه، واته: نهبو هورمير رحمته الله خوا لئي رازی بی دهلی:
 دواى نهوې نايهتی: ﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْذَوْا مَا فِي
 أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ
 يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾، هاته خوار، که دمهرموئ،
 ههرچی له ناسمانهکان و زهویدایه هی خوايه، وه نهگهر نهوې له
 دهروونتاندا ههیه په نهانی بکهن یان ناشکرای بکهن خوا
 لپرسینه ومتان لهگه لدا دهکات، جا ههرکس بیهوئ دهېوورئ و
 ههرکس ښکېش بیهوئ سزای ددها، ﴿خوا لهسر هه موو شتیک به
 توانایه، هاو دلانی پیغه مېهر رضي الله عنه نهو نایه ته یان زور لهسر دل قورس
 بوو، هاتنه لای پیغه مېهری خوا رضي الله عنه لهسر نهو نایان (چوکیان)
 دانیشتن بهر نهووهو گوتیان: نهی پیغه مېهری خوا رضي الله عنه | کردهوې
 وامن لهسر پښوېست گراوه که دمتوانین نهنجامی بدمین، وهک

نویژو، پوژووگرتنو، جیهادو، مال به خشین (زهکات)، به لام نهم
 نایه ته له سهر هاتو ته خوارې، بومان جېبه جی ناکړې، پېغه مېهر
 ﷺ فهرمووی: **ثایا دم تانه وئ وهک خاومن دوو کتېبه کان (واته:**
خاومن ته وړاتو ئینجیل که جووله که کان و نه صرانیی په کانن) بلین:
(سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) بیستمان، به لام سهر پېجیمان کرد، [واته:
فهرمانی خوامان و مرگرت دمانین خوا حی فهرموو: به لام نهوه به
فسه شی ناکهین] ثایا ئیوش دم تانه وئ وابلین، به لکو بلین: ((سَمِعْنَا
وَاطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ))، په رومردگارمان! نهوه
فهرمانی تو مان بیستو وهرمانگرت و فهرمانبهریش دمکهین، جا
لیبور دنت داوا دمکهین، وه سهر منجامیش بؤ لای تو ده گهر پیننه وه،
نهوانیش وایانگوت، جا دواى نهوهی که نهم نایه ته یان زور خویندنه وه
نهو دووعایه یان زور کرد تا زمانیان پیوهی راهات، ئنجا خوا ﷺ
به دوایدا نهم نایه ته ی نارده خوار که دم فهرموئ: ﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا
أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ...﴾، خوا ﷺ نهم نایه ته ی نارده خوارو
دواى نهوهی نهوه یان کرد، ئنجا خواى بهرز نهو نایه ته ی پېشیی که
دم فهرموئ: نهوهی له دئتاندا یه په نهانی بکهن یان ئاشکرای بکهن
خوا لیپرسینه ومان له که لدا دمکات، لای بردو نه سخی کرده ومو نهم
نایه ته ی نارده خوار: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾، خوا له
هم کهس داوا ناکات مه گهر نهوهی که بوی ده کړئ: ﴿لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَعَلَيْهَا مَا أَكْتَسَبَتْ﴾، چ چاکه یه ک بکات بوی حیسابه، چ خراپه یه ک
بکات له سهری حیسابه ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾،
په رومردگارمان نه گهر له بیرمان چوو، یان هه لمان کرد لیمانمه گره

خو! ﷺ فهرمووی: بهلئ لیتان ناگرم، (ننجا کوتیان: ﴿رَبَّنَا وَلَا تَعْمِلْ عَلَيْنَا أَمْسَرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾، بهرومردگارمان! قورساییه کمان مه خه سهر شان، وهك نه وه كه خستبوو ته سهرشانی نه وانه ی پېشوومان، خو! ﷺ فهرمووی: بهلئ، نهرکی واتان ناخه مه سهر شان، كه بۆتان جېبه جې نه کړئ، (ننجا کوتیان: ﴿رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾، بهرومردگارمان! وه شتی کمان له سهر پېوېست مه که که توانامان به سهریدا نه شکئ، خو! ﷺ فهرمووی: بهلئ، (ننجا کوتیان: ﴿وَأَعِثْ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾، لیمان ببووره و بمانپوشه و بهزه بیت پیماندا بیت، تو پشتیوانمانی و به سهر کو مه لئ کافراندا سهرمان بخه، خو! فهرمووی: بهلئ.

شایانی باسیشه که خو! دم فهرمووی: ﴿وَأِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ﴾، نه وهی که له دلتاندا هه یه و له دموونتاندا هه یه، نه گهر ناشکرای بکه، یاخود په نهانی بکه، خو! لپېرسینه و متان له که لدا دمکات له سهری، دیاره مه به ست له ﴿مَا فِي أَنْفُسِكُمْ﴾، نه و نیازو مه به ستانن که له دل و دمووندا په نهان ده کړن، چونکه نه وهی که له دمووندا په (ما فی النفس) نه وه یه که خه لک پئی نازانی، بۆیه ش خو! دم فهرمووی: نه گهر دمری بخه یان په نهانی بکه، نه گهر نا نه گهر هی نیو دل و دموون نه بی، په نهان نا کړئ و هه میسه هر ناشکرا ده بی، وه بۆیه ش دم فهرمووی: نه گهر دمری بخه، چونکه دمتوانی دمرینه خه ی، دمتوانی قسه نه که ی و

کردهوی پې نه کهی، به لām له هردوو حالاندا چ دهریڅن، وډک
 قسه و ته عبیر دهریڅن و چ وډک ههئس وگهوت و رډفتار
 بهرجهسته ی بکن، و چ به په نهانی بمینیتوه له هردوو حالاندا
 خوا لپرسینه وه تان له گه لدا دمکات، به لām بېگومان لیرمدا هرنیازو
 خولیا په ک که به دل دا دئ، مه به ست نیه، به لکو مه به ست ته نیا
 نه وه نیازو مه به ستانن ک ټینسان دلی خوږان له سر دچه سپین و
 بریاریان له سر ددا، که واته: نه وهی که ټینسان به زمینیدا رډت
 ده پې وډک خه تهره (خاطر) ټک به دلی دئ، به لām دلی له سر
 ناچه سپین و جاری وا هیه زوړیشی پې ناخوښه، که هاو دلانی
 به پړزی پښه مبریش ﷺ خوا لپیان رازی بی، له و جوړه سه لامه ت
 نه بوون، وډک له (صحیح) ی موسلیم دا هاتو ک هاتوونه خزمه ت
 پښه مبرو ﷺ گو توویانه: جاری وایه شتی وامن به دلدا دئ که
 یه کیتمان زات ناکات باسی بکات! نه ویش فهرموویه تی: نه وه تان
 هاست بیکرد؟ گو توویانه: به ئی، فهرموویه تی: نه وه ئیمانی پروته.

واته: شهیتان جگه له و سوسه که ی هیچی دیکه ی له دمت نایه ت
 به رانبر به ئیو نه وه نه پې که خوتخوته و خه یالی خراب و دل
 نارچه تکه رتان بغاته د ورونه و نه وه هیچ نیه و نه وه نیشانه ی
 ئیمانه و نیشانه ی گومان نیه، واته: شهیتان که ناتوانی ت له چاکه و
 کرده و باشه کان بگړپته ووه دمیوه ی خوتخوته و خه یالی خرابه ت
 بغاته دل، لا نه وه ک ټینسان پې ناخوښه و به دلی دادی، پاخود به
 خیرای به دل و زمینت دادی، بی نه وهی که دل ت له سهری
 بچه سپین و، دوا یی لپی په شیمان دمیوه و نه وه هیچی
 لپرسینه وهی له سر نیه، وډک دوا یی باسی ده که ین و نه م

فهرموددانه ی پیغمبریش ﷺ به لگه ی ږوون له وبارموه، په کي له
فهرموددگان نه ویه که پیغمبر ﷺ فهرموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ
تَجَاوَزَ لَأَمْتِي عَمَّا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا، مَا لَمْ تَكْلَمْ، أَوْ تَعْمَلْ بِهِ)) (رواه
البُخَارِيُّ برقم: (۲۵۲۸)، وَمُسْلِمٌ برقم: (۳۲۷)، وَالنَّسَائِيُّ برقم:
(۳۴۳۵)، وَأَبُو دَاوُدَ برقم: (۲۲۰۹)، وَالتِّرْمِذِيُّ برقم: (۱۸۳)، وَابْنُ مَاجَهَ
برقم: (۲۰۴۰)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَصَفَحَةُ الْأَلْبَانِي فِي (صَحِيح
الْجَامِع) برقم: (۴۴۵۰))، وَاتِهِ: بَيَّغُومَانِ خَوَا جَاوِوُشِي لَه نُوْمَمَه تِي
مَنْ كَرْدُو، لَه وِي كِه به دليدا دِيْت، مادام قسه ی پي نه كړدبي، ه
كردوه ی پي نه كړدبي. نه وِي كِه به دليدا دِي، وَاتِهِ: به دلي دادِي و
پي ناخو شه، يان به دليدا هاتوه له كاتي هه لچووني كدا شتي كي به دليدا
هاتوه، به لام دوايي ني هتي خوي له سر ساغ نه كړدوت هوه و نه ي كړدوه
به بريار، نه كهر نا نه كهر كړدِي به بريار، لي پر سينه وِي له سر ه
وه ك دوايي زياتر ږووني ده كه ي نه وه.

فهرموددیه کی دیکه له وبارموه: ((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَالَ اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ: إِذَا هُمْ عِنْدِي بِسَيِّئَةٍ فَلَا تَكْتُبُهَا عَلَيْهِ، فَإِنْ عَمِلَهَا
فَاكْتُبُهَا سَيِّئَةً، وَإِذَا هُمْ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَفْعَلْهَا فَاكْتُبُهَا حَسَنَةً، فَإِنْ
عَمِلَهَا فَاكْتُبُهَا عَشْرًا)) (رواه مُسْلِمٌ برقم: (۳۳۰)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)، وَاتِهِ: پيغمبرخوا ﷺ فهرموویه تی: خوی به رزو مهن
فهرموویه تی، هرکات به نده ی من به دلي داهات خراپه یه ك بکات
له سر ی مهنوسن، (له بهر نه وِي كِه به دلي داهاتوه) جا نه كهر
كړدِي، خراپه یه کی بُو بنووسن، وه هرکات ي ك چا که یه کی به دليدا
هاتو نه نجامی نه دا، چا که یه کی بُو بنووسن، وه نه كهر نه نجامیدا، ه
چا که ی بُو بنووسن.

لیرېدا مېهېست له خراپه به دڼ داهاټن، نهوه په که ټینسان
 برپاری له سهر نه دابی و دلی له سهر نه چه سپاندې، نهوه ی هروا
 به دلی دادیت و دواپی لپی په شیمان دهېته وه به لام نه گهر دلی
 له سهر چه سپاند، با به کردهوش نه جانی نه دا، یاخود به قسه ش
 دهري نه پرې، هر له سهری دهنووسری، چونکه دلی خو ی له سهر
 ساغ کردو ته وه، وه له راستیدا بناغی چاکه و خراپه له دلدایه و
 برپاری نیو دله و هر که سی که دهیه وئ چاکه یه ک بکات، پیش به
 دڼ برپاری له سهر دمدات، وه نه گهر بیه وئ خراپه یه ک بکات پیش
 به دڼ برپاری له سهر دمدات، به لام خوی په رومردگار په حمه تی
 پیش غه زه بی که وتومو به خششی فراوانه، بویه که سی ک
 چاکه یه کی هر به دلش دابی، خوا دمهرموی: چاکه ی بؤ بنووسن،
 نه گهر نه انجامیشیدا، نه چاکه ی بؤ بنووسن و هتا یه که به حوت
 سه دیش دمروا.

ننجا خوا (عز و جل) که دمهرموی: ﴿فَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ
 مَن يَشَاءُ﴾، له هر که سی که بیه وئ دمبووری، نه هر که سی که
 نازار دما که بیه وئ، جا نایا خوا له کی دمبووری و له کی نابووری؟
 له راستیدا خوی دادگر له و که سانه دمبووری که شته که یان هروا
 به دلدایا هاتوه بی نهوه ی بیکه نه برپار، له وانه دمبووری، نه دی له کی
 نابووری و سزای دما؟ نه و که سی که دلی له سهر کردنی خراپه یه ک
 ساغ کردو ته وه، به لام هل و مهرجی بؤ نه په خساوه که گوناوه که
 بکا، بؤ وینه: که سی که دلی خو ی ساغ کردو ته وه و برپاری ته وای
 داوه نه مهریک بکوژی، به لام دواپی به په لی ناکه وئ، یاخود
 دمه تلای به سهریدا ناشکی، هر چنده برپاری ته وای لی داوه،

که نه گهر لۍ هه لگه وې دمی کوژې، نه وه به دنیایې په وې بوی
 دهنووسرې، هه روک نه گهر دلی خوی له سر چاکه په ک ساغ بکاته وه،
 خوی په رومردگار به نه ندازه دې نه وه که عزمی له سر جه زم
 کردو، بوی دهنووسرې، وه نه گهر هر به دیشی دابی، به مهر جیک
 دواپی لۍ په شیمان نه بیت ه وه، نه وه خوی به خشنده له به خششی
 خوی هر بوی دهنووسرې.

له نوره خوندان په پوهان لاملان
 د خوندان په پوهان لاملان
 د خوندان په پوهان لاملان

علي بابا AliBapir

archive.org/details/@alibapir

www.alibapir.net

English

پاکه پاتې شې شکرې لهر

نیاس پاش نه وړو و نکړونه وانه له سه ر نه م نایه تانه
دینه سه ر نه سلی مه به ست وده لنین:

هه نديک له زانایان و توږمران دهر باره ی هم پرسته قورنانيه، که
دغه رموی: ﴿وَإِنْ تُبَدُّوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخَفُّوْهُ يُحَاسِبْکُمْ بِهٖ
اَللّٰهُ﴾، گو توویانه: هم پرستیه که له نایه تی ژماره (۲۸۴) دا هاتوه،
به و فهرمایشته ی خوا، که له نایه تی (۲۸۶) دا هاتوه: نه سخ بوته وه
که دغه رموی: ﴿لَا یُکَلِّفُ اَللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا﴾، خوا له هیچ
که سیک داوا ناکات مه گهر نه وه که له توانیدا هه بی، ده لنین: نه وهش
له توانای ینساندا نیه که نه هیلی خه تهره ی خراب به دلدا بی،
له بهر نه وه نایه تی دوا بی نه وه ی پیشتری نه سخ کردو ته وه.

به لام له راستیدا وانیه، جا نه گهر په کي بلې بوچی؟

له وه لامدا ده لنین، بهم به لگانه ی خواری،

۱- نه وه که خوا ﷻ دغه رموی: ﴿لَا یُکَلِّفُ اَللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا

وُسْعَهَا﴾، واته: خوا له هیچ که سیک داوا ناکات، نه وه نه بی که
له توانیدا به، له گه ل نه وه پرسته قورنانيه ی دیکه که دغه رموی:
﴿وَإِنْ تُبَدُّوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخَفُّوْهُ يُحَاسِبْکُمْ بِهٖ اَللّٰهُ﴾، واته:
خوا لیپر سینه وه تان له گه لدا ده کات له سر نه وه ی که له دل تاندا

ههیه، ۱ به نهانی بکن چ ناشکرای بکن، ټیکنایرین، بهمه رچیک همدو وکیان وه خویان لیان تیښکین، چونکه نه وه که دمهر موی: خوا لیپرسینه و هتان له گهڼ دکات له سر نه وه که له دلتاندا ههیه، مه به ست نه و نهیه که به دلت دادی و دپرات، به ټکو نه و نهیه که دلی خوی له سر ساغ ده که به وه و عزمی له سر جهزم ده که ی و عزم له سر هر گوناویک جهزم کرد، خوا لیپرسینه و مت له گهڼدا دکات، ۲ نه و مش شتیک نهیه که له توانادا نهی، واته نه وه له نایه تی پشیدا هاتو: له گهڼ نه وه که دمهر موی: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾، ټیکنایری، چونکه ټینسان دمتوانی دلی خوی له سر گوناو خراپه ساغ نه کاته وه و عزم جهزم نه کات، به لام ناتوانی نه و گوناو به دلیدا نهیمت و به زمینیدا رمت نهی، ناتوانی خوی و لیکا هیچ گوناویک به دلیدا نهیمت، به لام دمتوانی دلی خوی له سر گوناو ساغ نه کاته وه و بریاری له سر نه دات، که واته: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾، خوا له هیچ که سیک داوا ناکات نه و نه بهی که له توانایدا ههیه، نه و نهیه که بریار نه دات له دلی خویدا له سر گوناو، به لام نه وه له توانایدا نهیه نه و نهیه که شتیک به دلیدا دی، زو و تیپهر وه خهیال (خاطر) ټک به دلیدا دی، نه و له توانای ټینساندا نهیه که ری لیگری، له بهر نه وه خوی به به زه ی له سر نه و لی ناپرسیته وه که واته: نه و دو نایه ته یان نه و دو رسته قورناییه ټیکنایرین، تا کو بلین: نه وه دو و میان نه وه یه که میانی (نسج) کرد و ته وه، نه و به لگی یه که م.

۲- به لگمیه کی دیکهش نهوویه، که خوا دمفرموی: ﴿وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ﴾، واته: نهووی، که له دلتاندا هیه دهریخن، یاخود په نهانی بکن، خوا لیپرسینه و هتان له گه لدا دهکات، نهو ههوال (خبر) د، زانیان و تویرمروانی خوړنانش دهلین: (ناسخ) و (متسوخ) ته نیا له یاسایان (احکام) دا هیهو له ههوالان (اخبار) دا نیه، نجا ناشکرایه، که مهسه لهی لیپرسینه و گردنی خوا له گه ل بهنده گانیدا له سر نهو شتانه ی به دلان دادین و دهجن و ههوالدانی خوا له وبارمو له خانه ی ههوالان (اخبار) دایه، نهک یاسایان (احکام)، بویه نهسخ نایگریته و نه گهر گریمان هه شې!

۳- نجا خوا ﷺ بو نیمه ی پروونکردو ته وه، که نهووی که به دل ودهست دمه یترئ له چاکه و له خراپه، لیپرسینه و نهو له سهرو سزاو پاداشتی له سهرو، که واته: ناگونجی بگوترئ نایه تی ژماره (۲۸۴) که باسی لیپرسینه و نهو گردموه گانی دل (اعمال القلب) دهکات (متسوخ) دا نهو هتا خوی دادگهر دمفرموی: ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْنَتِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ عَمُّوْرٌ حَلِيمٌ﴾ البقرة، واته: خوا به سویندی سهر زارمکی سزاتان ناداتو لیتان ناگری، به لام سزاتان ددها به شتیک که دلتان ودهستی دین، که واته: نیمه به گردموه دل (عمل القلب) لیپرسینه و همان له گه ل دهگری، وه سزاو پاداشتمان ددهریته وه.

وه هېر له وياړه يوه ۱۱ خوا له سوورموي (المائدة) دا دمفرموي:
 ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ
 الْأَيْمَانَ فَكَفَرْتُمْ...﴾ (۸۹) المائدة، واته: خوا به سويندى سهر
 زاره كيى لیتان ناگرى، به لام به وى كه گريتان له سهر داوه
 دلتان له سهرى چه سپاندوه له سهر نهوه لیتان ده گري، وه
 نه گهر سوينده گمان شكاندې كه فارت بدن، ۱۲ پاشان خوا ۱۳
 له سوورموي (الانعام) دا دمفرموي: ﴿وَذَرُوا ظَهْرَ الْأَثَمِ
 وَبَاطِنَهُ...﴾ (۱۱۰)، واته: دمست هه لگرن له گوناھى ناشكراو له
 گوناھى پنهان، گوناھى ناشكرا نهوه دياره ۱۴ هتله، زينايه، دزيه،
 غه يبه ته، دوو زمانى يه، درويه، خو هه لكيشانه به سهر خه لكدا،
 به كه م ته ماشا كردنى خه لكه، نهو شتانه ي كه به زمان و
 نه دما مه كان ده كړين نهوه گوناھى ناشكرايه، نه دى گوناھى
 پنهان چييه؟ نهو شتانه كه له دلتان، ۱۵ نيته ي خو
 چه سپاندنه له سهر گوناخ، وهك نيرمى (حسد)، بوغزو كينه،
 خو به زلگري، خو به سندی، نيزاق... هتد، پيشترش گومان
 وسوسه و خه يالى زوو تپېر جيايه له عزم و نيته ي چه سپاو،
 عزم و نيته ي چه سپاو ۱۶ له سهر چا كه بى، ۱۷ له سهر خرايه،
 سزاو پاداشتي هيه، به لام وسوسه و خه يالى زوو تپېر
 لپرسينه وى له سهر نيه.

۴- ننجا پيگرتن ۱۸ وسوسه و خه يالى له تواناي مړوف به دهر و
 ناتوانى پريان ليېگري، به به لكه ي نهوه ۱۹ كه وهك نه مري واقع
 دياره، ۲۰ خواش ۲۱ دمفرموي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ

طَلَيْفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٣١﴾ ﴿الاعراف﴾
 واته بېگومان نه وانه ی خو پارېزن (نه هلی تهقوان) کاتیک که
 شهپتان به لایان داهات (خوتخوته ی شهپتان هاته نیو دلیان)
 خویان به بیردېته وهو په کسر دمبینن، وه خوی په رومردگار
 ئیمه ی فیرکړدوه که له وهسوسه و دندهانی شهپتان په نا به خوا
 بگرین وه که همرموویه تی: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ
 النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي
 يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْغِيَةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾﴾
 الناس، واته: بلئ: په نا دهگرم به په رومردگاری خه لکی، به پادشای
 خه لکی، به په رستراوی خه لکی، له خراپه و زیانی خوتخوته که ری
 خو په نهانکه ر [الوسواس]: سیفه تی شهپتانه، واته: وهسوسه که ر
 (الموسوس) نه و که سه ی که خوتخوته دمکات و دنده دا به ره و
 خراپه، (الخناس) واته: زور خو په نهانکه ر (صیغة المبالغة) ی
 (خانیس) ه، واته: نه و ی خو ی په نهان دمکات و سر دمردینئ نه که ر
 یادی خوات گرد سر دمه پاته وه ژووری: نه و ی که وهسوسه
 دمخاته نیو سینه ی خه لکه وه، که له جندو له مروفیسه.

۵- ئنجا نه دی نه و ی که له و فرماېشته دا هاتوه، که له هوی هاتنه
 خواره وده باسمان گرد که ده لئ: ﴿فَلَمَّا أَتَاهَا الظُّومُ﴾ ذلت بها
 السَّتَنَّهُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي آثَرِهَا: ﴿ءَاَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ
 رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ...﴾، فلما فعلوا ذلك نسخها الله تعالى، نایا
 مه به ست پئی چیه؟

دهلټين: مه بهست نهو هیه که خوی به بهزه یی به نایه تی دواتر
 چه مک و واتای نایه تی پېشتري پوونکردو ته وه، چونکه هندی
 جار زانایانی پېشین وشه ی (نسخ) یان به کاره ی ناوه، بؤ شتیک که
 به کورتی باسکراوه دوا یی خوی زانا پوونی کردو ته وه، لیړم شدا
 خوی بهرز به نایه تی دواتر که دمهر موی: ﴿لَا یُکَلِّفُ اللَّهُ
 نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾، چه مک و واتای نایه ته که ی پېش
 پوونده کاته وه، چونکه هاو له گان خوا لییان رازی بی، که چوونه
 خزمه ت پېغه مېهر ﷺ، وایان زانیو همر خه تهره ی خراپیان
 به دل دابې خوا سزایان دمدات، به لام نایه ته که ی دیکه پوونی
 کرده وه که نیوه باشی لی حالی نه بوون و، نهو ی زوو تیپه رمو له
 تواناناندا نیه پې لیبگرن، خوا لیتان داوا ناکات، نه دی خوی
 په رومردگار چی له نیمه داوا دهکات؟! شتیک که له تواناماندا
 هیه، نیمه دمتوانین دلی خو مان له سر خراپه نه چه سپینین و
 برپاری له سر نه دمین، به لام له تواناماندا نیه پېگا بگرین و
 نه هیلین هیچ خه تهره و خه یالیکې خراپ به سر دلماندا نه یه ت،
 له بهر نه وه خوی دادگر له سر نه وه سزمان نادات، و نهو مش
 شتیک نیه له سرمان پېویست کرابی، که واته: که له
 همرمایشته که دا هاتو دهلټیت: (نسخها الله تعالی) واته: خوی
 بهرز بوی پوونکردنه وه، نهو چه مک و واتا هه له یه ی که نه وان
 لییان و مرگرتبوو خوا نهو چه مک و واتا هه له یه ی له میشکیاندا
 سرپه وه و پوونیکرده و، نهو تیگه یشتنه هه له یه ی که نیوه لیتان
 گرتو نهو میان مه بهست نیه.

www.alibapir.net

به‌رهمه‌كانی دانه‌ر

- ١- پوخته‌یه‌ك دهرباره‌ی ئیسلام. چاپی ٢/ ٢٠٠٦.
- ٢- دمه‌ڕێك پراجوونی ئیسلام و پێچكان. چاپی ٣/ ٢٠٠٦
- ٣- یادی خوا، گرتگی یادی خوا ﷻ ژبانی مروّف دا. چاپی ١/ ١٩٨٧
- ٤- كۆمه‌لی خوا. چاپی ١/ ١٩٨٨
- ٥- پێشمه‌رگه‌ی ئیسلام، یان مسوڵمانی موحاهید كێیه‌وچۆنه‌؟ چاپی ٢/ ٢٠٠١
- ٦- دهردو دهرمانی بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی. چاپی ١/ ١٩٨٩
- ٧- پێبازی پێغه‌مبه‌ر ﷺ كامه‌یه‌؟ چاپی ١/ ١٩٨٩
- تێبینی: دواتر خرایه‌ نیو كتیبی (مسوڵمانی كامل): به‌شی یه‌كه‌م: بیروپروای مسوڵمان) ﷻ دواتر ئه‌میش خرایه‌ نیو كتیبی (ئیمان و عه‌قیده‌ی ئیسلامیی) یه‌وه‌ .
- ٨- ڕێگای صالح بوون و به‌رمو خوا چوون. چاپی ٣/ ٢٠٠٥
- ٩- كوردستان بۆ وێران ﷻ چۆن ئاوه‌دان ده‌بێته‌وه‌؟ چاپی ١/ ١٩٨٩
- ١٠- حوكمی گه‌ڕانه‌وه‌ ژێر نیری طاغووت. چاپی ٢/ ٢٠٠٥
- ١١- سۆزی نه‌ته‌وايه‌تی و بیری ناسیۆنالیزم له‌ ته‌رازووی ئیسلامدا. چاپی ٣/ ٢٠٠٥
- ١٢- مسوڵمانی كامل/ به‌شی یه‌كه‌م: بیروپروای مسوڵمان. چاپی ١/ ١٩٩٧
- تێبینی: ((دواتر خرایه‌ نیو كتیبی (ئیمان و عه‌قیده‌ی ئیسلامیی) یه‌وه‌)).
- ١٣- چاره‌سه‌ری كێشه‌ی كور ﷻ له‌ نیوان ئیمان و به‌رله‌مان دا. چاپی ١/ ١٩٩٢
- ١٤- بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامیی له‌ دوورپانی مان و نه‌مان دا. چاپی ١/ ١٩٩٣
- ١٥- بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامیی و ناینده‌یه‌کی گه‌ش و روون. چاپی ١/ ١٩٩٥

- ۱۶- پرژدهى بهرنامه ي فيکري کارى ئىسلاميى. چاپى ۱ / ۱۹۹۶
- ۱۷- چهند پېروونيه ک بۇ ئىسلاميه کاني گوردستان. چاپى ۱ / ۱۹۹۶
- ۱۸- ئىسلام و کيشه هه نووگه ييه کان. چاپى ۱ / ۱۹۹۵
- ۱۹- با وريا بين! دارووخانى رهوشه کۆمه لگا که مان به ره و هه ئدېر ده بات. چاپى ۲ / ۲۰۰۶.
- ۲۰- خواپهرسته ئىسلاميى: بهشى يه که م/ خواپهرسته به گشتى، پاک و خاوينى .
- ۲۱- خواپهرسته ئىسلاميى: بهشى دووه م/ نوژ بهرپاگردن .
- ۲۲- خواپهرسته ئىسلاميى: بهشى ستيه م/ مال به خشين و زمکات.
- ۲۳- خواپهرسته ئىسلاميى: بهشى چواره م/ رۆزوو گرتن، هه جو و عومر ■ زيكري خوا.
- ۲۴- گه پرانه وه بۇ لاي خوا (عز وجل) . چاپى ■ ۲۰۱۰
- ۲۵- زانايانى ئىسلام کيڻ و چۆنن ■ چاپى ۲ / ۲۰۰۲
- تيپيني ■ بۇ زمانى عهره بيش و مرگيراره وه.
- ۲۶- بنچينه گرنگه کاني هه ئس و که وتى شه رعيبانه و ژيرانه له گه ئ ورده بابته خيلافييه کاند، چاپى ۱ / ۱۹۹۹ .
- تيپيني ■ ئەم ناميلکه يه باسيکى بهرگى يه که مى کتېپى: (خواپهرسته ئىسلاميى) يه، بۇ زمانى عهره بيش و مرگيراره وه چاپيش کراوه.
- ۲۷- مزگه وته کاني گوردستان له نيوان ناوه دانکردنه وه ويران گردن دا. چاپى ۱ / ۲۰۰۰
- ۲۸- تافىکردنه وه خوا بۇ بهنده کاني چى يه و چۆنه ؟ چاپى ۱ / ۲۰۰۰
- ۲۹- بنه ما شه رعيبه کان و هيله گشتيه کاني کۆمه لتيکى ئىسلاميى ره سه ن .
- تيپيني: (ئەم ناميلکه يه و مرگيراره وته سه ر زمانى عهره يى).

- www.alibapir.net

- ۵۵- چؤنیه تی بوونه پېشهنگو بنیاتنای بنکهی جه ماوهری.
- ۵۶- چهند بنه مایه کی گرنگی وتاریژی.
- ۵۷- قوتابیانی زانیاری شهرعی چهند سهرنج و پښمای پهك.
- ۵۸- خوو پوهشتی بهرزو په سند سهنکی مهحه کی مسولمانه تی په.
- ۵۹- بانگهواز بؤ لای خوا .
- ۶۰- قوتابیان له م همل و مهرجه دا پېویسته چؤن بن و چی بکن؟
- ۶۱- ضیف و قضیه (مقابله مع قناة العربیة). که دواپی له شیوهی نامیلکه دا چاپ کراوه.
- ۶۲- حوار خاص (مقابله مع قناة العالم). که دواپی له شیوهی نامیلکه دا چاپ کراوه.
- ۶۳- خواناسی، ناپین، ئیمان. چاپی ۲ / ۲۰۰۹ .
- ۶۴- واقعی ههریمی کوردستان... دیدیکی ئیسلامیانه. چاپی ۱ / ۲۰۰۸ .
- ۶۵- چهند بابته ټیکی هونه ری له بهر پوښنای قورځان و سوننه دا. چاپی ۱ / ۲۰۰۸
- ۶۶- چؤن باشر له کتیبی بهر پزی خوا بهر مه ند دهبین؟ چاپی ۱ / ۲۰۰۸.
- ۶۷- سروشت و پایه گانی خیزان و مه سه له ی چهند زنی له ته رازوی شهرع و عقل دا.
- تیبینی: له نامیلکه به (۱۴) نالقه له پوژنامه ی (پوژنامه) دا بلا وکراو ته وه.
- ۶۸- پوخته ی ژبان نامه ی پیغه مبر ی خوا ﷺ. چاپی ۱ / ۲۰۱۰، چاپی ۲ / ۲۰۱۱.
- ۶۹- چهند بابته ټیکی سیاسی هاوچرخ له بهر پوښنای عقل و وحی دا .

- ۷۰- کاری ئیسلامیی و پهواندنه وهی چهند ته مومژیک.
- ۷۱- حوکمی له ئیسلام هه لگه پرانه ووه هه ئسه نگاندنیک.
- ۷۲- مه لای گه وره کۆیه و ته فسیر مکه ی و چهند سه رنجیک.
- ۷۳- نه رکی سه رشانمان به رانبه ر به قورئان .
- ۷۴- زانایانی ئیسلام کۆن و چۆن؟ چاپی ۳.

ئه و به ره مه مانه ی له ژێر چاپن

- ۱- الإسلام كما يتجلى في كتاب الله تبارك وتعالى، المجلد الأول.
- ۲- خاتوو عائیشه دایکی بر واداران.
- ۳- تافیکردنه وهی خوا بۆ به نده کانی چیه و چۆنه؟!

ئه و به ره مه مانه ی چاوه پێی چاپن.

- ۱- الإسلام كما يتجلى في كتاب الله تبارك وتعالى، المجلد ۲- ۸ .
- ۲- خووو په وشتی ئیسلامیی.
- ۳- ئافرمته و خێزان له سایه ی شه ریه ته دا. به رگی دووهم.
- ۴- گرنگی و پێویستی پابه ندیی به قورئان و سوننه ته وه.
- ۵- چه ند دهرسیک له: (ته فسیری قورئانی به رزو به پێن)، که نه گه ر خوا ته مه ن بدات هه موو قورئان ته واهو دمکه ین.
- ۶- ئیسلامو ده وئه تداریی و حوکم پرانیی.

[illegible]

www.alibapir.net

مەسەلەى نەسخەكرانهو، يان نەكرانهو ھەندىك لە
ئايەتەكانى قورئان يەكئە لەو مەسەلانى، كە لە مئزە لەنيو
زانايانى ئىسلام دا مشت و مپرو راجيائى لەسەر دروست بوو،
ئىستاش بەردەوامە.

جا لە سۆنگەى ئەوودە، كە بە لاپراو (منسوخ) دانانى
ئايەتەكانى قورئان بەو چەمكە باوو زائراو، كە زانايانى
پاشين بەكارىانئەيناو، كە برىتە لە:

لابردنى حوكمىكى پئشتر بە حوكمىكى دواتر (ازالة حكم
سابق بحكم لاحق)، گەلئك جار بۆتە مايەى بەھەلە داچوون
لەبارەى ھەندىك ياساى گرنگى شەرىعەتەو، لە زۆر بوارى
دیندارى دنیادارىدا، بۆیە بە پئويستەم زانى كە لئكۆلئەو دیەك
لەوبارەو بكم و، سەرمئجام ئەم بەرھەمەى لئدمرچوو، كە
ھىوادارم مايەى بەرچاو روونكردنەو ھەى زۆر كەسو
راستكردنەو ھەلۆئىستى ھەلەو لاریان بئ، بەرانبەر قورئانى
بەرزو مەزن و ئايەتە بەھئزو پئزەكانى.

ھەر لەم پئشكەكئەش دا بئروپا ھەلۆئىستى خۆم لەوبارەو
بەراشكاوئى رادەگەئەنم، كە من پئم وایە ھىچ ئايەت و بگرە
رستەئەكئش و وشەئەكئش لە قورئان دا نە، كە بە چەمك
واتاى باوى ئەم رۆژگارە، لاپراو سپاوە (منسوخ) بئ، واتە:
قورئان ھىچ ئايەت و رستەو وشەئەكى تئدا نە، كە
بخوئندرئەو كارى پئنەكرئ!

عەلى بابەر

ئوسپنگەى ئەفسەر
بۆ ئلۆكرئەو راجەئان
ھەولئ - شەقامى دادگا - زئ ئونئى شەرىن پلاص
Mob: 0964 750 460 51 22
Tel: 0964 750 25 18 135
www.tafseer-pub.com
tafseeroffice@yahoo.com

www.alibapir.net